

Rammeplan for

Allmennlærerutdanningen

Fastsatt 3. april 2003 av
Utdannings- og forskningsdepartementet
Endring fastsatt 10. mars 2008

INNHold

Kapittel 1 LÆRERUTDANNING.....	3
1.1 Formål og egenart	5
1.2 Å være lærer.....	6
1.3 Å bli lærer	7
1.4 Samfunn, barnehage/skole, lærerutdanning	8
1.5 Fra rammeplan til fagplan	10
Kapittel 2 ALLMENNLÆRERUTDANNING	11
2.1 Formål og egenart	13
2.2 Oppbygning og organisering.....	14
2.3 Praksisopplæring.....	16
2.4 Prinsipper for arbeids- og vurderingsformer.....	16
2.5 Fra rammeplan til fagplan	18
Kapittel 3 PLANER FOR FAG OG FAGOMRÅDER.....	20
3.1 Pedagogikk	22
3.2 Grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring (GLSM).....	24
3.3 Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL).....	26
3.4 Matematikk	28
3.5 Norsk.....	30
3.6 Engelsk	33
3.7 Heimkunnskap	35
3.8 Kroppsøving	37
3.9 Kunst og håndverk	39
3.10 Musikk	41
3.11 Natur- og miljøfag	43
3.12 Samfunnsfag	45
3.13 Drama og rytmikk for døve.....	47
3.14 Engelsk for døve	49
3.15 Norsk for døve	51
3.16 Norsk tegnspråk	53
3.17 Samisk.....	55
3.18 Duodji	57
FORSKRIFT TIL RAMMEPLAN FOR ALLMENNLÆRERUTDANNINGEN.....	60

Kapittel 1

LÆRERUTDANNING

1.1 Formål og egenart

Lærerutdanningene skal samlet dekke det behovet samfunnet har for kvalifiserte lærere i alle fag og på alle fagområder innenfor barnehage, skole og voksenopplæring. Etter endt utdanning skal lærerne kunne arbeide for å realisere de målene som er satt for den enkelte virksomheten og for opplæringssystemet som helhet. I *lov om universiteter og høyskoler § 54a* er formålet med lærerutdanning uttrykt slik:

«Lærerutdanning skal gjennom undervisning, forskning og faglig utviklingsarbeid, gi den faglige og pedagogiske kunnskap og praktiske opplæring som er nødvendig for planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning, læring og oppdragelse. Utdanningen skal ta utgangspunkt i ulike forutsetninger hos elever og barnehagebarn og være i samsvar med målene for det opplæringsnivå utdanningen sikter mot.

Utdanningen skal fremme studentenes personlige utvikling og yrkesetiske holdning, utvikle evne til refleksjon, vekke interesse for faglig og pedagogisk utviklingsarbeid som er relevant for arbeid i skole og barnehage, og gi forståelse for sammenhengen mellom læreryrket og opplæringssystemets funksjon i samfunnet.»

Lærerutdanningen er mangfoldig. De ulike lærerutdanningene sikter mot læreroppgaver i bestemte fag eller i bestemte deler av opplæringen. Samtidig har lærerne en overlappende kompetanse, slik at skoleeieren kan sette sammen et lærerteam ut fra behovene på den enkelte skolen. Gjennom profilering av studiet eller videre utdanning kan lærere også utvide sitt arbeidsfelt.

Førskolelærerutdanning (treårig) kvalifiserer for pedagogisk arbeid i barnehagen. Med ett års relevant videreutdanning kan førskolelærere tilsettes for arbeid på første til fjerde klassetrinn.

Allmennlærerutdanning (fireårig) kvalifiserer for arbeid i grunnskolen og i voksenopplæring i grunnskolefag.

Faglærerutdanning (treårig og fireårig) kvalifiserer for arbeid i fag i grunnskolen, i videregående opplæring, i voksenopplæring og for annet kulturelt arbeid med barn og unge.

Yrkesfaglærerutdanning (treårig) kvalifiserer for arbeid i videregående opplæring, i voksenopplæring og i fag fra femte årstrinn i grunnskolen.

Praktisk-pedagogisk utdanning (ettårig) bygger på studier i fag eller på en yrkesutdanning med praksis og yrketeori og kvalifiserer for arbeid fra femte årstrinn i grunnskolen, i videregående opplæring og i voksenopplæring.

Integrert mastergrad (femårig) kvalifiserer for arbeid i noen fag fra femte årstrinn i grunnskolen, i videregående opplæring og i voksenopplæring.

Samisk lærerutdanning

Målet for de samiske lærerutdanningene er å sikre samiske områder kvalifisert personale i barnehage og skole. Utdanningene er i hovedtrekk organisert som annen lærerutdanning. Det skal være mulig å ta lærerutdanning med særlig vekt på både nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk språk og kultur. Samisk lærerutdanning er lagt til rette også for studenter fra Sverige og Finland. *Samisk allmennlærerutdanning* kvalifiserer for arbeid i norsk og samisk

grunnskole. *Samisk førskolelærerutdanning* kvalifiserer for arbeid med barn i samiske og norske barnehager.

Lærerutdanning for døve

Målet med lærerutdanningene for døve er å sikre kvalifisert opplæring for døve barn og unge i barnehage og skole, og de omfatter blant annet fagene norsk tegnspråk og norsk for døve. I utdanningene er noen fag og opplegg justert slik at de passer for døve studenter, og slik at de gir didaktisk kunnskap om opplæring for døve. *Allmennlærerutdanning for døve* kvalifiserer særlig for tilsetting som lærer for døve og hørselshemmede barn og unge.

Førskolelærerutdanning for døve kvalifiserer særlig for arbeid med døve og hørselshemmede barn i barnehagen og det første året i grunnskolen.

1.2 Å være lærer

Ingen enkeltfaktor er mer avgjørende for kvaliteten i barnehage og skole enn læreren. Den kvalifiserte læreren skal ha en allsidig kompetanse.

Utviklingen i samfunnet bygger på at ny kunnskap blir utviklet, og at kjent kunnskap blir omformet. Læreren trenger metoder til å hente inn og oppdatere sin kunnskap hele livet. Lærerstudiet skal gi innsikt i slike metoder og trening i å bruke dem. En solid *faglig kompetanse*, bygd blant annet på vitenskapsfag, kunsthøgskolefag og yrkesfag, er grunnlaget for den pedagogiske virksomheten. Samtidig må studiefagene ses i sammenheng med kunnskapsbehovet i skolefagene, yrkesfagene eller fagområdene i barnehagen. Også oppgavene som kulturformidler, veileder, forbilder og inspirator tilsier at læreren trenger solid faglig kompetanse.

Kjernen i den *didaktiske kompetansen* er å kunne legge til rette for at elevene skal lære å lære, slik at de kan utvikle sin personlige dannelse og bidra til fellesskapet på en meningsfylt måte. Det dreier seg også om å kunne analysere forutsetninger og behov hos barn og unge, velge og grunngi læringsinnhold, arbeidsmåter, bruk av læremidler og vurderingsformer og kunne utforme individuelle opplæringsplaner. Skal barn beholde og videreutvikle lærelyst og tro på egen mestring, må læreren ha evne til å inkludere barna, foreldrene / de foresatte og kollegaene aktivt i det pedagogiske arbeidet. Det er viktig å ha kunnskap om ulike læringsstrategier, særlig innenfor lese- og skriveopplæring. Didaktisk kompetanse er også å kunne planlegge opplæringen innenfor rammene som er satt i lover og forskrifter og i planverket for barnehage og skole.

Læreryrket krever *sosial kompetanse*, det vil si evne til samhandling og kommunikasjon. Læreren skal kunne legge til rette for gode læringsmiljøer gjennom samvær med barn og unge, kunne vise omsorg for den enkelte og være tydelig som leder. For å komme alle barn og unge i møte, gi dem gode opplevelser og stimulere deres lærelyst, er det viktig at læreren samarbeider med foreldre/foresatte, kollegaer og andre som har ansvar for barns oppvekstmiljø. Skal elevene etablere nye læringsstrategier, må de møte en lærergruppe som samarbeider om nyskaping i et teamsamarbeid. Et slikt pedagogisk team vil bare lykkes der den enkelte har toleranse og evne til innlevelse, men også kunnskap om ledelse og konflikthåndtering.

Lærere trenger *endrings- og utviklingskompetanse* når de skal fornye den pedagogiske virksomheten. Da må de være åpne for endring og nytenkning når det gjelder kunnskapsinnhold og læringsformer i fagene og i det pedagogiske synet på opplæring. De må samtidig vite hvordan de kan ta vare på det som er verdifullt. Lærerne må, individuelt og i teamsamarbeid, kunne analysere og vurdere aktivitetsplaner, fagplaner, arbeidsmåter og

organisering av opplæringen. De må kunne se barn og unges utvikling, læring og danning i sammenheng med endringer i samfunnet. Det innebærer kreativitet og læringsstrategier som fremmer entreprenørskap, det vil si evne til å ta initiativ til å starte nye aktiviteter eller virksomheter. Læreryrket forutsetter daglig planlegging og oppdatering av kunnskapene.

I all sin virksomhet trenger læreren *yrkesetisk kompetanse*. Det innebærer å kunne se sammenhengen mellom allmenn moral og etikk og de særskilte kravene yrket stiller. Samværet med barn og voksne kan omfatte både informasjonsplikt og taushetsplikt. Ofte møter læreren barn i konflikt og krise, og det kan føre til etiske dilemmaer. Lærerrollen gir makt, og læreren må forvalte denne makten i samsvar med lovverk, erkjente grunnverdier og barns rett til likeverdig behandling. Yrket krever skjønnsomhet og etisk begrunnelse for valg av lærestoff og arbeidsmåter. Etisk kompetanse gir et grunnlag for lærerens yrkesmessige dannelse og er nødvendig dersom rollen skal forvaltes med frimodighet, ansvarlighet og ydmykhet.

De fem kompetanseområdene som er nevnt ovenfor, er alle *aspekter ved lærerens mangfoldige yrkeskunnskap*. De er kjernen i lærerens profesjonskunnskap. Disse aspektene blir utfordret i varierende grad i ulike situasjoner. Evnen til å handle under skiftende vilkår gir lærerkompetansen et samlet og personlig uttrykk. Læreren skal kunne reflektere over egen kompetanse, kunne vurdere kvaliteten på opplæringen og kunne stille kompetansen til rådighet for et lærende og handlende kollegialt fellesskap.

1.3 Å bli lærer

Lærerutdanning er *krevende*, fordi studentene skal utvikle mange typer kompetanse og lære på flere arenaer. Lærerstudentene skal i studiet tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som kan legge grunnlag for personlig vekst og dannelse og fungere som redskaper i yrkesutøvelsen. Studiet må derfor legges opp slik at det fremmer sammenheng i opplæringen og hjelper studentene til å utvikle en helhetlig kompetanse. I en yrkesutdanning skjer læringsarbeidet på tre arenaer:

Praksisfeltet som læringsarena

Den praktiske opplæringen i barnehage, skole og bedrift skal være styrende for en yrkesrettet lærerutdanning. Institusjonene skal tilby lærerstudentene varierte praksiserfaringer, som kan gi en innføring i yrket. Denne praktiske delen av utdanningen må være allsidig, med stigende krav til selvstendighet og ansvar. Studentene skal lære å planlegge, gjennomføre og vurdere opplæring. I møte med barnet eller eleven skal studentene erfare hvor avgjørende et godt sosialt samspill er for vekst og utvikling. Praksisfeltet må også brukes i fagstudiet, ved at en bearbeider teoretiske problemstillinger i en praktisk situasjon. Når studentene bearbeider erfaringer fra praksisfeltet, kan de utvikle analytisk ferdighet og evne til å variere arbeidsformer og tilnæringsmåter. At de reflekterer over enkeltsituasjoner som de møter i praksisopplæringen, bidrar til at de utvikler et realistisk syn på læreryrket.

Fagstudiet som læringsarena

Lærerstudentene skal i studiet tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som kan legge grunnlag for personlig vekst og dannelse og fungere som redskaper i yrkesutøvelsen. Det kan skje på flere måter:

For det første skal studentene skaffe seg grundig innsikt i fagene, både som basis for lærerarbeidet og som del av sin egen dannelsesprosess. Dannelse innebærer her at studentene

utvikler personlig modenhet og selvforståelse, men også at de tilegner seg vitenskapelig tenkemåte og bruker kunnskaper fra ulike fagtradisjoner på en kreativ, konstruktiv og kritisk måte.

For det andre må fagkunnskapen relateres til arbeid med fagene i ulike opplærings situasjoner. Det skjer i det fagdidaktiske studiearbeidet i hvert enkelt fag og på tvers av fag. Studentene må skaffe seg erfaring med temabasert, tverrfaglig og flerfaglig læringsarbeid, slik at de kan stimulere elevene til varierte læringsstrategier. De skal kunne legge til rette for gode læringsmiljøer i barnegrupper, i klasserom og verksteder og i uteaktiviteter. De må få oppleve hva som skal til for å skape et stimulerende læringsmiljø, tilpasset barn i ulike aldersgrupper og med ulike forutsetninger.

For det tredje må studentene bli kjent med vilkår og rammer for opplæringen. Det krever at de blir kjent med barn og unges læretrang og skaperglede. Studentene må kjenne til og kunne ta i bruk ulike pedagogiske perspektiver og læringsstrategier. De må lære hvordan de kan legge opp et aktivt og positivt samarbeid med hjemmet og med lokalsamfunnet. De skal tilegne seg innsikt i skole- og barnehagehistorie, i utdanningssystemets oppgaver og virkemåte og i viktige prinsipper for organisering og ledelse.

Samhandling, utforskning og refleksjon som læringsarena

De institusjonene som har ansvar for lærerutdanning, må samarbeide med praksisinstitusjonene om å utvikle en helhetlig lærerkompetanse. Studentene skal kunne analysere teorier, erfaringer og innsikter på tvers av fag og læringsarenaer. De må få drøfte praksiserfaringer og aktuelle problemstillinger fra fagstudiet med representanter for teorifagene og for praksisfeltet. Studiet skal på denne måten oppmuntre til studentaktive læringsformer og framstå som et *pedagogisk læringsverksted*. Slik kan studiet legge grunnen for aktiv deltakelse i faglig teamsamarbeid i barnehage og skole.

Forsknings- og utviklingsarbeid er spesielt godt egnet til å identifisere og vurdere ulike tilnæringsmåter og til å forstå hvordan praktisk-pedagogiske utfordringer kan håndteres. Når forskere i lærerutdanningen arbeider med faglige prosjekter i praksisfeltet, vil de bruke problemstillinger og utvikle kunnskap som er gyldig for barnehagen, skolen og yrkeslivet, men også for lærerutdanningen. Praksisnær forskning og forskning på dagens skole og barnehage kan gjøre utdanningen relevant og stimulerende, og studentdeltakelse i slike prosjekter kan stimulere evnen og viljen til fornyelse.

Læring og utvikling skjer gjennom hele utdanningen, men det er først når studentene bearbeider erfaringer på tvers av fag og læringsarenaer, at kompetanseområdene blir sett i forhold til hverandre og kan danne en helhet. Slik kan den enkelte student legge grunnlaget for yrkeskunnskap og for handlekraft som lærer.

1.4 Samfunn, barnehage/skole, lærerutdanning

Skal lærerutdanningen være *relevant*, må den forberede studentene på de kravene og forventningene samfunnet stiller til barnehagen og skolen. Samfunnet endrer seg, og dermed endres også vilkårene for opplæring. Det blir stilt krav til at barnehagen og skolen tar opp i seg og bearbeider tendenser og strømninger i samfunnet. Utfordringene for vår tids lærerutdanning er knyttet til blant annet disse utviklingstrekkene:

Norge står i stigende grad fram som en del av et *globalt samfunn*. Det gir glede og nytte gjennom et større mangfold av kunnskaper, livssyn, livsstil, språk og kunstneriske uttrykk. Barn fra språklige minoriteter utgjør et økende innslag i opplærings systemet, samtidig som behovene og interessene til urfolk og nasjonale minoriteter har fått økt oppmerksomhet.

Læreren må ha kunnskap om situasjonen for to- og flerspråklige elever, om møtet mellom kulturer mer allment, og han eller hun må selv kunne samarbeide med foreldre/foresatte fra ulike kulturer. Studentene må bli kjent med urfolks historie, kultur og institusjoner. I vårt land gjelder dette særlig nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk språk, kultur og samfunn. Lærerutdanningen bør på sin side rekruttere og inkludere stadig flere minoritetsspråklige studenter og ta vare på kompetansen som disse studentene kan tilføre barnehagen og skolen.

Mange unge reiser mye. Flere tar deler av utdanningen i et annet land. Det innebærer at det stilles stadig større krav til fremmedspråklig ferdighet og til kunnskap om andre land og kulturer. Institusjonene som gir lærerutdanning, skal se til at *det internasjonale perspektivet* blir integrert i alle fag og studieenheter. De må være åpne for impulser fra lærerutdanninger i andre land, gi flere studietilbud på engelsk og legge til rette for studentutveksling. Samtidig må studentene bli kjent med sin egen kultur gjennom sammenliknende analyser, blant annet av opplæringssystemet. De må også kjenne til de internasjonale menneskerettigheter og barns rettigheter, som gjelder på tvers av landegrensene.

Medieindustrien og informasjons- og kommunikasjonsteknologi med verdensomspennende rekkevidde preger samfunnet i stigende grad og fører til nye former for læring. Barn og unge er ofte de første til å ta ny teknologi i bruk. Det er en utfordring for lærere som ikke selv er fortrolige med den nye teknologien. Lærerstudentene skal kunne bruke teknologien til læring og kommunikasjon, men de skal også kunne reflektere kritisk omkring bruken av den.

Kunstneriske ytringsformer er en viktig del av hverdagen. Framveksten av musikk- og kulturskoler har bidratt til at langt flere barn og unge har hatt mulighet til å utfolde seg innenfor ulike kunstarter. I tillegg er det frivillige forenings- og kulturlivet en berikelse for oppvekstmiljøet. I barnehagen, skolen og skolefritidsordningen skal skapende virksomhet, opplevelser og kreative uttrykksformer være en vesentlig del. Et nært samarbeid med musikk- og kulturskoler og annet kulturliv i nærmiljøet vil berike barnehagen og skolens virksomhet.

Forbrukersamfunnet slår stadig kraftigere inn i hverdagen til barn og unge. Det utgjør en sterk verdipåvirkning. Barnehagen og skolen må kunne møte denne påvirkningen med alternative kunnskaper og verdier. På dette området må lærere samarbeide nært med foreldre/foresatte. Lærerutdanningen skal på sin side forberede studentene på denne oppgaven. Gjennom kritisk drøfting av forbrukersamfunnet skal studentene lære hvordan de kan presentere elevene for alternative perspektiver, holdninger og verdier.

Et samfunn der sterkere *konkurransen* også preger barnehage og skole, kan stimulere til ekstra innsats og gode lærings sirkler, men kan også gi grobunn for mismot og vegring mot å lære. Det er en utfordring for lærere å hjelpe dem som ikke deltar aktivt. Læringsmiljøet må legges til rette slik at det inkluderer barn og unge med ulike forutsetninger, også de som har behov for spesialundervisning. Alle skal få oppleve at det nytter å arbeide, og at de kan lykkes. Tilpasset opplæring skal være en del av alle fag i lærerutdanningen.

De fleste barn og unge opplever en trygg oppvekst, men noen barn har en utrygg tilværelse, preget av *omsorgssvikt*. Det kan prege læringsfellesskapet og undergrave motivasjonen. Slike problemer kan læreren bearbeide sammen med andre som har ansvar for oppvekstmiljøet til barna. Lærerutdanningen må forberede studentene på disse utfordringene og også gi dem opplæring i å løse konflikter og å forebygge og bekjempe mobbing, vold og rasisme. Utdanningen må hjelpe studentene til å takle situasjoner der barn og unge opplever dødsfall, krig, seksuelle overgrep eller andre kriser som krever særskilt omsorg og tiltak fra lærerens side.

Opplæringen i barnehage og skole har som forutsetning at barna skal vokse opp i et langt mer *likestilt samfunn* enn det tidligere generasjoner gjorde. Det er et mål for opplæringen at begge kjønn skal kunne utfolde seg på egne premisser. Kunnskap om forskjellene mellom

gutter og jenter er viktig i lærerutdanningen. Trykket fra en global kultur- og medieindustri, som ofte er stereotyp i uttrykk og innhold, påvirker barn og unge. Lærerstudentene må ha innsikt i hvordan dette preger kjønns sosialiseringen, og de må kunne trekke konsekvenser av denne påvirkningen i den pedagogiske planleggingen og det metodiske opplegget.

Endringene i nærings- og arbeidslivet stiller store krav til fleksibilitet og endringsvilje, til personlig initiativ og skaperkraft og til å kunne sette visjoner og planer ut i handling. Både barnehagen og skolen må åpne seg mot lokalt arbeids- og næringsliv. Barn og unge må få kunnskap om ulike yrkesgrupper. Praktisk entreprenørskap er et læringsmål som skolen legger stadig mer vekt på. Dette skal bidra til å utvikle personlige egenskaper som kreativitet og evne til initiativ og gi kunnskaper som er nyttige for senere arbeidsliv. Kunnskaper om å starte egen virksomhet bør inkluderes i en slik opplæring for de eldste elevene.

De tilsatte i lærerutdanningen har derfor et ansvar for å utvikle sin kompetanse om nærings- og arbeidslivet. De må også utvikle læringsstrategier som stimulerer til pedagogisk bruk av entreprenørskap hos framtidens lærere.

Det er et dypt forankret prinsipp i norsk barnehage og skole at barn har rett på *likeverdig opplæring*, uavhengig av bakgrunn, evner og kjønn. Det er en verdi som er spesielt relevant i et flerkulturelt samfunn. Dette prinsippet må få et særskilt uttrykk i lærerutdanningen ved at en legger vekt på rettferdighet, likeverd og tilpasset opplæring.

1.5 Fra rammeplan til fagplan

Lov om universiteter og høyskoler § 46-2 slår fast at departementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte utdanninger. Lov og rammeplaner utgjør et forpliktende grunnlag for institusjonene som gir lærerutdanning, for de tilsatte, studentene og representantene for praksisopplæringen. Med utgangspunkt i rammeplanene utvikler institusjonene fagplaner for obligatoriske og valgfrie studieenheter. Planene skal tolke og presisere mål og fastsette innhold, studielitteratur, arbeidsmåter og vurderingsordninger for hvert fag. De skal også vise helheten i studiet.

Kapittel 2

ALLMENNLÆRERUTDANNING

2.1 Formål og egenart

Allmennlærerutdanningen skal kvalifisere for arbeid som lærer i grunnskolen og fremme personlig danning hos studentene. Studiet er yrkesrettet og praksisbasert og tar utgangspunkt i lærerens arbeidsfelt, prinsippene i opplæringsloven og gjeldende læreplaner for grunnskolen.

Barn er naturlig nysgjerrige og opptatt av å lære gjennom lek, utforsking og skapende virksomhet. Grunnskolen skal bygge på og videreutvikle denne tilnærmingen til kunnskap, ferdighet og læring. Lærere må gi elevene anledning til å gjøre erfaringer som skaper nysgjerrighet og innsikt, som gir en opplevelse av mestring, og som gir læring om det å lære. Lærerutdanningen må derfor gi studentene erfaringer som kan brukes når de skal utvikle stimulerende læringsmiljøer.

Alle elever har krav på opplæring som er tilpasset deres evner, interesser og behov. Skolen skal være et inkluderende læringsmiljø, også for elever som trenger ekstra støtte og hjelp. Slik opplæring utvikles best i et samarbeid mellom lærere med ulik bakgrunn, som i teamsamarbeid støtter hverandre i planlegging og gjennomføring av opplæringen. Lærerutdanningen må gi studentene kjennskap til hvordan de som lærere kan ta i bruk ulike ressurser i og utenfor skolen når de skal gi elever særskilt hjelp og støtte.

Elevgruppa i grunnskolen har et stort aldersspenn, et vidt spekter av evner og interesser og en mangfoldig sosial, språklig og kulturell bakgrunn. Dette krever at allmennlæreren har innsikt i barn og unges oppvekstmiljø og livssituasjon. Læreren må stå fram med en faglig og pedagogisk trygghet som skaper tillit, og må kunne lede opplæringen og samarbeide med kollegaer, foreldre/foresatte og med andre som har ansvar for barns oppvekst og læring.

Allmennlærerutdanningen har som mål å hjelpe studentene til å fylle et vidt spekter av yrkesfunksjoner. Derfor skal fagstudiet, praksisopplæringen og studentens refleksjoner danne en helhet og rettes mot de oppgavene studenten vil møte i sitt daglige arbeid som lærer.

Gjennom utdanningen skal studentene utvikle

- *faglig kompetanse*: kjenne innhold, teorier og metoder i de enkelte basisfagene, ha kunnskaper om barn, barndom og pedagogisk arbeid og kunnskaper om teorier og arbeidsformer innenfor og på tvers av fag
- *didaktisk kompetanse*: kunne analysere læreplaner og reflektere over innhold og arbeidsmåter og legge til rette lærings- og utviklingsprosesser for alle elever
- *sosial kompetanse*: kunne observere, lytte, forstå og respektere andres handlinger og synspunkter, kunne samarbeide med elever, kollegaer og foreldre/foresatte og kunne være ledere i et lærende fellesskap
- *endrings- og utviklingskompetanse*: kunne vurdere egen og skolens virksomhet, være med på å prege utviklingen i yrket, delta i lokalt utviklingsarbeid og styrke egen kompetanse
- *yrkesetisk kompetanse*: ha innsikt i egne holdninger og de etiske utfordringene i yrket og kunne vurdere læringssituasjonene i lys av de grunnleggende verdiene opplæringen bygger på

2.2 Oppbygning og organisering

Allmennlærerutdanning er en fireårig yrkesutdanning på 240 studiepoeng. Utdanningen omfatter en obligatorisk del på 120 studiepoeng og en valgbar del på 120 studiepoeng.

Utdanningens obligatoriske del består av

pedagogikk	30 studiepoeng
kristendoms-, religions- og livssynskunnskap	20 studiepoeng
matematikk	30 studiepoeng
norsk	30 studiepoeng
grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring	10 studiepoeng
praksisopplæring som en integrert del av studieenheter	20–22 uker

Utdanningens valgbare del består av

valg mellom skolerelevante fag	120 studiepoeng*
--------------------------------	------------------

* Disse skal omfatte minst 60 studiepoeng i fag som tilsvarer fag i grunnskolen. Fagene kan være påbygging av fag i obligatorisk del eller nye fag med minst 30 studiepoengs omfang og skal omfatte fagdidaktikk og til vanlig praksisopplæring. Inntil 60 studiepoeng kan være andre skolerelevante studier av ulikt omfang. Institusjonen avgjør om studiene er relevante for arbeid i grunnskolen.

Studentene kan rette utdanningen mot lavere trinn i grunnskolen ved å velge flere fag, eller mot høyere trinn ved å velge færre fag. Tilsetting for undervisning i norsk, matematikk eller engelsk på 8. – 10. årstrinn, forutsetter minst 60 studiepoeng relevant utdanning for tilsettingsfaget. Natur, samfunn og miljø som integrert studietilbud kan defineres som et fagområde i grunnskolen.

Institusjonene utarbeider planer for fag som ikke er med i rammeplanen. Ved påbygning av fag utover 30 studiepoeng vil fagdidaktikken i hovedsak være rettet mot ungdomstrinnet dersom ikke fagets egenart tilsier noe annet.

Avhengig av de fagvalg som er gjort i de tre første årene, og universitetenes og høyskolenes tilbud og opptaksreglement til masterstudiet, kan det fjerde året innpasses som en del av et masterstudium.

Samisk allmennlærerutdanning

Samisk allmennlærerutdanning rekrutterer norske, svenske og finske studenter som har samisk som første- eller andrespråk. Den samiske elevens livsverden er det sentrale utgangspunktet for lærere i samisk skole, og opplæringen skal omfatte variasjonen og mangfoldet i det samiske samfunnet. Samisk allmennlærerutdanning har som mål å kvalifisere studentene for å gi opplæring i og på samisk i alle fag.

Allmennlærerutdanning for døve

Allmennlærerutdanningen for døve retter seg mot studenter som er døve eller hørselshemmede og har norsk tegnspråk som sitt førstespråk. Enkelte fag er tilpasset slik at

de kvalifiserer for å gi en opplæring som tar utgangspunkt i behovet hos døve eller hørselshemmede elever som bruker tegnspråk.

Allmennlærerutdanning med særskilt profil

Den enkelte institusjonen utvikler studietilbud ut fra lokale behov og ressurser. De kan tilby allmennlærerutdanning med særskilt profil. Eksempler på profiler på utdanningen kan være: særskilt vekt på enkeltfag eller faggrupper, innretning mot ulike nivåer eller funksjoner i opplæringssystemet, vekt på ledelse og organisering av opplæring eller særskilt vekt på det minoritetsspråklige og flerkulturelle.

Fag i allmennlærerutdanningen

	Allmennlærer- utdanning	Samisk allmenn- lærerutdanning	Allmennlærer- utdanning for døve
Obligatoriske fag	<i>Studiepoeng</i>	<i>Studiepoeng</i>	<i>Studiepoeng</i>
Pedagogikk	30	30	30
KRL	20	20	20
Norsk	30	30	
Matematikk	30	30	30
GLSM	10	10	10
Samisk		30	
Norsk for døve			30
Norsk tegnspråk			30
Valgbare fag			
Grunnskolenes fag	60 eller 2 x 30	30	30
Grunnskolenes fag / skolerelevante fag	60 Enheter av ulikt omfang	60 Enheter av ulikt omfang	60 Enheter av ulikt omfang

Grader

Dersom lærerstudiet er lagt opp slik at det tilfredsstillende kravene i institusjonens reglement, kan studentene etter tre år be om å få tildelt en bachelorgrad. Denne graden gir ikke undervisningskompetanse. Navnet på graden fastsettes av utdanningsinstitusjonen. Ordet *lærer* kan ikke inngå i benevnelsen.

Internasjonalisering

Institusjonene skal legge til rette for at studentene i de enkelte delene av utdanningen får et internasjonalt perspektiv på studiefag og lærerarbeid.

Institusjonene skal også legge til rette for at studentene kan ta deler av utdanningen i utlandet. Det skal fastsettes vilkår for at studentene får godkjent oppholdet som del av fagstudiet og av praksisopplæringen.

2.3 Praksisopplæring

I praksisopplæringen skal studentene møte de kravene og forventningene som blir stilt til læreren. De skal utvikle sin profesjonskunnskap gjennom å prøve ut og bearbeide egne faglige og didaktiske kunnskaper. Erfaringer og problemstillinger fra praksisfeltet er et sentralt utgangspunkt også for fagstudiene. For å gjøre sammenhengen mellom de ulike læringsarenaene tydelig må studiet legge til rette for didaktisk refleksjon (se avsnitt 1.3).

Institusjonene lager en *plan for praksisopplæringen*. Denne planen bygger på målene for de enkelte fagstudiene og for utdanningen som helhet. Planen skal vise hvordan praksisopplæringen er organisert, og hvordan progresjonen er sikret gjennom studieløpet. Den skal understreke det ansvaret faglærere, studenter og praksisskoler sammen har for å planlegge, gjennomføre og bearbeide praksiserfaringene. Praksisopplæringen tilsvarer 20–22 arbeidsuker, skal være veiledet og primært foregå i grunnskolen, men inntil 2 uker kan også foregå på andre aktuelle praksisfelt. Studentene skal ha en vurdering med karakteren bestått/ikke bestått etter hver praksisperiode.

Praksisopplæringen skal legges opp slik at studentene

- blir kjent med mangfoldet i yrkesoppgavene
- møter praksisfeltet som arena for studiearbeid i fagene og som arena for utforskning
- utvikler kunnskap om samspillet mellom elever og mellom elev og lærer, og kunnskap om skoleledelse, klasseledelse og teamarbeid
- reflekterer over og utvikler didaktisk kunnskap i fagene og på tvers av fagene
- arbeider i et flerkulturelt læringsmiljø og legger til rette tilpasset opplæring for alle
- får erfare samarbeid med foreldre/foresatte og andre med ansvar for barnas oppvekstmiljø
- analyserer praksiserfaringene i lys av teori, læreplaner for grunnskolen og egne erfaringer med elever
- får erfaring med arbeidsmetoder som fremmer entreprenørskap

2.4 Prinsipper for arbeids- og vurderingsformer

Institusjonene har ansvar for at studentene får erfaring med yrkesrelevante arbeids- og vurderingsformer. Oppgaver og dokumentasjonsformer må integrere fag, fagdidaktikk og praksisopplæring, slik at en oppnår helhet og sammenheng i studiet.

Arbeidsformene skal legges opp slik at studentene

- arbeider med kunnskap fra ulike fag og læringsarenaer
- henter kunnskap fra ulike kilder og vurderer kildene kritisk og selvstendig
- deltar i planlegging, gjennomføring og vurdering av de ulike delene av utdanningen
- gjør seg kjent med og analyserer forskning, kartlegging og det nasjonale vurderingssystemet
- får erfaring med metoder som fremmer entreprenørskap på ulike nivåer
- får anledning til estetisk utfoldelse, opplevelse og erkjennelse
- bearbeider yrkesetiske spørsmål
- framfører og formidler stoff for ulike mottakergrupper
- arbeider med IKT og andre læremidler og vurderer læremidlene kritisk

Vurderingsformene skal legges opp slik at studentene

- møter vurdering både underveis og til slutt i studieenheterne
- ser sammenheng mellom praksis og teori og mellom fag
- opplever varierte vurderingsformer, tilpasset målene og arbeidsformene i studiet
- blir kjent med aktuelle vurderingsformer i grunnskolen
- får veiledning og støtte i sin egen læring og personlige utvikling

2.5 Fra rammeplan til fagplan

Rammeplanen utgjør et forpliktende grunnlag for institusjonene, for de ansatte, for studentene og for praksisskolene. På dette grunnlaget utvikler institusjonene en *fagplan for utdanningen*, i samarbeid med studenter og praksisskoler. Planen skal gi oversikt over studiet som helhet og skal inneholde en plan for praksisopplæringen, planer for enkeltfag (obligatoriske og valgfrie studieenheter) og planer for tverrfaglige emner. Lista nedenfor angir hva institusjonens fagplan skal omfatte.

Om studiet

- hva studiet kvalifiserer for
- studieorganisering, med studiemodell
- veiledning og vurdering
- vilkår for fritak og innpassing av studier, også studieenheter tatt i utlandet
- plan for praksisopplæringen
- studentenes medvirkning i utviklingen av studiet
- tiltak for minoritetsspråklige studenter
- skikkethetsvurdering – med henvisning til lov og forskrift

Fag/fagområder

- faglig og fagdidaktisk innhold, organisering og arbeidsformer, vurdering og praksis
- det flerkulturelle og det internasjonale perspektivet
- tilpasset opplæring og hensynet til barn med særskilt behov for hjelp og støtte
- samarbeid med foreldre/foresatte og andre med ansvar for barn og unges oppvekstmiljø
- likestillings- og kjønnsperspektivet

På tvers av fag/fagområder

- opplæring i fagene skal samlet dekke de fem kompetanseområdene, jf. avsnittene 1.2 og 2.1
- tverrfaglige emner: entreprenørskap, miljø- og ressursforvaltning, biblioteket som læringsarena, trafikkopplæring, rusproblemer, mobbing, barn og unge i krise (overgrep, omsorgssvikt, krigstraumer o.l.), førstehjelp og livredning
- lærersamarbeid om å trene elevene i å uttrykke seg muntlig, skriftlig og å lese, regne og bruke digitale verktøy i ulike fag
- samiske emner i samsvar med gjeldende læreplaner og mangfoldet i de samiske områdene
- drama som metode
- IKT som hjelpemiddel for kommunikasjon og læring
- læreren som leder og samarbeidspartner
- samarbeid mellom teori og praksis og mellom fag
- samarbeid mellom skolen og lokalt arbeids- og næringsliv

Kapittel 3

PLANER FOR FAG OG FAGOMRÅDER

Innledning

Dette kapitlet skal leses i sammenheng med kapitlene 1 og 2. Fagplanutviklingen ved den enkelte institusjon krever at en tar inn elementer fra de foregående kapitlene.

Hvert fag er først beskrevet ut fra sitt formål og sin egenart. Dernest er det stilt opp tre faglige målområder. Innenfor målområdene er det formulert mål for studiet.

I den lokale fagplanen skal målene i rammeplanen konkretiseres, og det skal gå fram hvordan en legger opp arbeidet for å nå de målene som er satt for opplæringen. Prinsipper og retningslinjer for utforming av fagplaner er formulert i avsnitt 2.5.

3.1 Pedagogikk

Formål og egenart

Pedagogikk er et mangesidig fag og omfatter delområder som idéhistorie, didaktikk, filosofi, psykologi og sosiologi. Faget inngår som en yrkesdannende komponent i allmennlærerutdanningen. Pedagogikk skal bidra til at studentene opparbeider den kunnskap og erfaring som er nødvendig for kritisk å kunne analysere lærernes og elevenes arbeid i lys av relevante styringsdokumenter, forventninger fra foreldre/foresatte og ulike teorier og rammefaktorer. Denne bredden av oppgaver er en sentral del av lærerens profesjonskunnskap.

Den faglige aksens i studiearbeidet innenfor pedagogikkfaget er relasjonen mellom skole, lærer, elev og lærestoff. Dette er didaktikkens kjerne, og didaktikk blir dermed et sentreringspunkt for opplæringen i pedagogikk. Skal studiet skape grunnlag for at denne relasjonen blir god, må det stimulere til personlig vekst, utvikling og yrkesetisk bevissthet. Ut fra et slikt perspektiv blir pedagogikk et danningsfag, som skal gjøre studentene i stand til å arbeide i et framtidig foranderlig faglig, sosialt og kulturelt landskap, preget av kompleksitet og mangfold. Studenten skal bli kjent med pedagogikkfagets røtter og fagets vitenskapelige basis.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Læreren, eleven og opplæringen

Studentene skal

- kunne analysere enkeltelevers og elevgruppers læringstrategier i lys av ulike teoretiske perspektiver, og bruke denne kunnskapen til å legge til rette et inkluderende læringsmiljø for alle, også for elever med behov for spesialundervisning
- kunne begrunne og reflektere over egne valg i lys av yrkesetikk, relevant teori og ut fra erfaringer innenfor forskning om skoleutvikling
- kunne analysere læreplaner og organisere skoledagen i tråd med målene i det gjeldende læreplanverket
- kunne diskutere og analysere grunnleggende didaktiske spørsmål knyttet til språklig, sosialt og kulturelt mangfold
- kunne motivere og legge til rette for enkeltelevers læring og gjennom kunnskap om og ferdigheter i klasseledelse lede elevenes arbeidsfellesskap
- kjenne til ulike kartleggingsprøver som brukes for å identifisere lærevansker, deriblant lese- og skrivevansker

Læreren og eleven i organisasjonen

Studentene skal

- ha kunnskap om og innsikt i de forutsetningene som er nødvendige for å utvikle gode mellommenneskelige relasjoner og kunne bruke denne innsikten til å legge til rette for et inkluderende læringsmiljø

- kunne analysere og vurdere skolen som organisasjon ut fra ulike perspektiver og være rustet til gå inn i et samarbeid om skolens virksomhet og utviklingsarbeid
- ha innsikt og ferdigheter i kommunikasjon med elever, foreldre/foresatte, kollegaer, ledelse og andre som har ansvar for barns oppvekstmiljø
- være bevisst sitt eget og kollegaenes fag-, kunnskaps- og læringssyn og forholdet mellom pedagogisk grunnsyn, opplæringens mål og skolens eller virksomhetens praksis
- kunne gi omsorg og hjelp til barn i krise og kritisk vurdere og gjennomføre tiltak i forbindelse med atferdsproblemer, for eksempel mobbing
- kunne analysere ulike framstillinger av prøveformer, resultatoversikter og vurderingsformer som brukes ved evaluering av skolen, lærerne eller elevene

Læreren og eleven i samfunnet

Studentene skal

- kunne forstå endringer i lærerrollen og elevrollen ut fra et historisk, filosofisk og samfunnsmessig perspektiv og kunne analysere hvordan disse rollene endrer seg i takt med endringer i samfunnet
- vite hvilken forpliktelse læreren har i forhold til skolens lover og læreplaner
- kunne bearbeide dilemmaer knyttet til møtet mellom teori og praksis
- vise innsikt i hvordan ulike sosialiseringsfaktorer kan få konsekvenser både for elevenes utvikling og lærerens didaktiske prioriteringer
- kunne diskutere yrkesetiske dilemmaer i lys av forholdet mellom egen opplæring og erfaring, elevenes læringsstrategier og den konteksten opplæringen står i
- kunne samarbeide og legge til rette for gode overganger mellom barnehagen og skolen og mellom ulike nivåer i skolen

3.2 Grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring (GLSM)

10 studiepoeng

Formål og egenart

Skriftspråklig og matematisk kompetanse er viktig for å kunne fungere godt i et skole- og samfunnsliv som stiller store krav til barn, unge og voksne på disse områdene. I denne studieenheten skal studentene styrke sitt faglige og didaktiske grunnlag for å gjennomføre grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring. De skal samtidig videreutvikle evnen til å vurdere kvaliteten i opplæringen, slik at de kan bidra til at alle elever oppnår god kompetanse på de nevnte områdene.

Studieenheten «Grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring» bygger på studiene i de obligatoriske fagene matematikk, norsk/samisk og pedagogikk i allmennlærerutdanningen. Temaområdet bør også behandles i tilknytning til studentenes praksisopplæring og på en slik måte at studentene sikres en utviklingsorientert kompetanse på dette feltet.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Arbeid med begreper og ordforråd

Studentene skal

- kunne gjøre rede for teorier om hvordan begreper, ordforråd og språklig bevissthet utvikles, kunne vise sammenhengen mellom disse utviklingsprosessene og den grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæringen og kjenne til ulike måter å ta hensyn til denne kunnskapen på i opplæringen
- kunne bruke barns ulike uttrykksformer, for eksempel i lek, til å få innsikt i deres uformelle matematikk- og språkkunnskaper og kunne utnytte slik innsikt i utviklingen av barnas grunnleggende begrepsforståelse og læringsstrategier innenfor lesing og skriving
- kjenne til de særlige språklige utfordringene som er knyttet til utvikling av begreper og ordforråd for andrespråkelever, og kunne vurdere ulike måter skolen kan legge til rette for et systematisk arbeid på dette området

Arbeid med lesing, skriving og matematikk i og på tvers av fag

Studentene skal

- kunne vurdere og legge til rette en teoriforankret, systematisk og variert opplæring i lesing, skriving, skriftforming og matematikk og utnytte temaorganisering og lekpregede aktiviteter til å styrke denne opplæringen
- kunne analysere et utvalg av bilde- og faktabøker, skjønnlitteratur, IKT-baserte hjelpemidler og andre læremidler og kunne bruke slikt materiell i begynneropplæringen
- kunne vurdere aktuelle kartleggingsprøver og andre observasjons- og vurderingsmåter og kunne bruke innsikt fra slike arbeidsformer, sammen med faglig og didaktisk kunnskap, til å tilpasse opplæringen til elevenes ulike behov

- kunne innhente, drøfte og gjøre seg nytte av foreldre/foresattes observasjoner og vurderinger av barnas språklige og matematiske ferdigheter og utfordringer

Organisering og samarbeid

Studentene skal

- kunne vurdere lærerens rolle som samarbeidspartner for elevenes foresatte og for andre fagpersoner i og utenfor skolen og kunne bruke denne innsikten i tilrettelegging av grunnopplæringen i lesing, skriving og matematikk
- kjenne til de spesielle utfordringene som er knyttet til skolestart i en flerspråklig elevgruppe og kunne møte disse utfordringene i begynneropplæringen
- kunne arbeide systematisk med sikte på å forebygge at elevene utvikler lese-, skrive- og matematikkvansker

3.3 Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL)

20 studiepoeng

Formål og egenart

Kristen tro og tradisjon utgjør en dyp og bred strøm i norsk kultur og historie. Kristne tradisjoner og forestillinger preger samfunnet vårt på mange plan. Det gjelder blant annet høytider og skikker, moral og rett, språk og litteratur, musikk og kunst. Samtidig blir det norske samfunnet i økende grad sammensatt av grupper som bygger sin identitet på andre tros- og livssynstradisjoner enn den kristne, eller på et ikke-religiøst livssyn.

KRL-faget er tverrfaglig. Det har røtter i ulike akademiske fagtradisjoner, blant annet kristendoms-kunnskap, religionsvitenskap, teologi og filosofi, men faget står også i nær forbindelse med en rekke samfunns- og kulturfag. Og faget har viktige estetiske perspektiver.

Lærerstudentene skal utvikle kompetanse i å forstå så vel norsk kultur og tradisjon som den flerkulturelle virkeligheten. Som det tilsvarende faget i grunnskolen har kristendoms-, religions- og livssynskunnskap i lærerutdanningen en brobyggerfunksjon og skal bidra til å skape forståelse, respekt, åpenhet og fredelig sameksistens. Faget skal bygge opp under felles verdier og fremme toleranse og aksept for ulikhet. Vektingen mellom kristendom og andre religioner og livssyn skal være om lag som i læreplanen for grunnskolen.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Kristendom

Studentene skal

- ha kunnskap om Bibelen – dens tilblivelse, inndeling, hovedinnhold, sentrale fortellinger og litterære uttrykksformer – og om Bibelens betydning som kultur- og troskilde
- ha god kunnskap om kristendommens historie og om kristenlivet i vår tid: viktige skikkelser, kristne ritualer og høytider, religiøse symboler og lokalt kristenliv knyttet til Den norske kirke og andre kristne trossamfunn
- kunne gjøre rede for hovedtrekkene i kristen troslære og etikk

Andre religioner og livssyn

Studentene skal

- ha kunnskap om hinduisme, buddhisme, jødedom og islam og kunne drøfte likheter og forskjeller i ulike religiøse tradisjoner
- ha kunnskap om sekulære livssyn, blant annet livssynshumanismen i Norge
- ha kjennskap til utviklingen av det religiøse livet i verden i dag og ha forståelse for den betydning religion og livssyn har for individet og samfunnet, inkludert kjønns- og likestillingsperspektivet

Etikk og filosofi

Studentene skal

- ha kunnskap om grunnleggende etiske teorier, om etiske verdier i de viktigste religions- og livssynstradisjonene og om den kristne etikken som basis for barnehagens og skolens verdiforankring
- forstå betydningen av religion og livssyn for barns sosialisering, inkludert kjønns- og likestillingsperspektivet
- kjenne til sentrale tenkere og ideer fra vestens filosofihistorie, med særlig vekt på menneskesynet
- ha kunnskap om og kunne drøfte betydningen av ulike menneskerettskonvensjoner, for eksempel verdenserklæringen om menneskerettighetene, FNs internasjonale konvensjoner om menneskerettighetene, FNs barnekonvensjon og ILO-konvensjonen om urfolk og stammefolk i selvstendige stater

Å være lærer i KRL

Studentene skal

- ha kunnskap om grunnskolefagets historie, begrunnelse, innhold og formål og det regelverket som gjelder for faget
- være i stand til å planlegge, gjennomføre og vurdere KRL-opplæring på en selvstendig og faglig gjennomtenkt måte
- kunne legge til rette for lokal tilpasning av opplæringen
- kunne gi tilpasset opplæring ut fra elevenes tros- og livssynsgrunnlag
- ha forståelse for oppgaven som verdiformidler i et flerkulturelt samfunn
- kunne benytte IKT som redskap og vurdere bruken av dette redskapet i et etisk perspektiv

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- ha yrkesetisk kompetanse og kunne reflektere over sin rolle som KRL-lærere
- kunne utvikle tillitsforhold og samarbeid med elever og foreldre/foresatte med ulik kulturell og religiøs bakgrunn
- kunne hjelpe hver enkelt elev videre i eksistensielle spørsmål av etisk, religiøs og livssynsmessig art
- kunne drøfte etiske spørsmål på grunnlag av faglig kunnskap og innsikt i elevenes livssituasjon
- kunne bruke faglig og praktisk kompetanse innenfor KRL-faget i dialog og samarbeid med andre fag

Påbygning

10 studiepoeng

Som påbygning til den obligatoriske studieenheten kan det tilbys en KRL-enhet på 10 studiepoeng. Påbygningsenheten har egenverdi som kompetanseheving og kan være nødvendig ved videre studier.

3.4 Matematikk

Formål og egenart

Matematikk er en bærebjelke i vår tids teknologiske utvikling, og matematisk kunnskap er et viktig element i mange fagområder og virksomheter. I skolen var faget i mange år dominert av innlæring av de ulike regneartene. Det ble lagt sterk vekt på ferdighetsaspektet. Dagens læreplan i matematikk legger stor vekt på begrepsutviklingen i faget og matematikkens relevans i samfunnet.

Formålet med matematikkfaget i lærerutdanningen er at studentene skal bli i stand til å undervise etter gjeldende læreplan for grunnskolen på en faglig trygg og reflektert måte, og gi dem et grunnlag for å utvikle egne kunnskaper og arbeidsmåter. De skal kunne forstå, vurdere og beskrive elevenes læringsprosesser og kunnskapsutvikling i matematikk. Opplæringen skal belyse ulike aspekter ved det å kunne matematikk: faktakunnskaper, ferdigheter, holdninger til faget, hvordan begreper utvikles og bygger på hverandre, og hvordan utforskning og eksperimentering kan være et redskap for å utvikle bevisst kunnskap. I lærerutdanningen er det spesielt viktig at studentene kan reflektere omkring samspillet mellom matematikkfaglige kunnskaper og didaktiske problemstillinger.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- ha kunnskaper innenfor et bredt spekter av matematikkfaglige emner som er aktuelle i grunnskolen
- ha kunnskap om matematikkens historiske utvikling og om vitenskapsfagets og skolefagets rolle i samfunnsutviklingen
- kunne se sammenhengene mellom ulike faglige emner i grunnskolens læreplan
- kjenne til teorier om hvordan barn lærer matematikk, og ha et bevisst forhold til samspillet mellom eget fagsyn og det å undervise i matematikk
- ha kunnskap om hvilke konsekvenser elevenes språklige og kulturelle bakgrunn og gutters og jenters ulike perspektiver kan ha for deres opplæring i faget
- ha kunnskap om matematikkdiraktisk forsknings- og utviklingsarbeid, særlig innenfor begynneropplæringen i matematikk

Å være lærer i matematikk

Studentene skal

- på et trygt og selvstendig grunnlag kunne planlegge, organisere, gjennomføre og vurdere opplæringen i matematikk i grunnskolen
- kunne utvikle, vurdere, velge ut og legge til rette for varierte læringsaktiviteter for elever med ulike forutsetninger og ulik kulturell bakgrunn, ut fra prinsippet om tilpasset opplæring og ut fra et kjønns- og likestillingsperspektiv
- kunne observere og analysere barns handlinger og kunnskaper og ta hensyn til deres forutsetninger når opplæringen legges til rette

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- være i stand til å analysere og reflektere over sin egen og elevenes læring og holdninger til matematikk og hva som påvirker våre holdninger til faget
- kunne knytte eksempler fra elevenes erfaringsverden til arbeidet med matematikk i grunnskolen
- ha innsikt i språkets rolle for læring og ha evne til å kommunisere ved hjelp av matematikk
- ha evne til undring, utforskning, refleksjon, logisk tenkning og kreativ problemløsning
- kunne analysere ulike kartleggingsprøver som brukes ved evaluering av skolen, lærerne eller elevene

3.5 Norsk

Formål og egenart

Norsk er et danningsfag, et estetisk fag og et språkfag. Språket er grunnleggende for tenkning, forståelse, opplevelse og kommunikasjon. Det gjør norskfaget til et sentralt fag i skolen og i lærerutdanningen. Studentene skal utvikle et faglig og didaktisk grunnlag for undervisning i norskfaget i grunnskolen, i samsvar med det gjeldende læreplanverket. Gjennom utdanningen skal de styrke sin egen allmenndanning og sin estetiske sans og utvikle egen identitet i respekt for andres kultur og andres verdier. De skal tilegne seg teoretisk kunnskap og praktisk erfaring i arbeid med språk og tekster.

Studentene skal utvikle innsikt i det norskfaglige arbeidet til elevene og være i stand til å hjelpe dem til å sette seg inn i de faglige emnene og lære av de tekstene en arbeider med i faget. De skal også tilegne seg handlings- og endringskompetanse innenfor skolefaget norsk.

Norskplan med forsterket flerspråklig profil

Den norske skolen er i dag flerspråklig. Mange elever har et annet morsmål enn norsk. Dette har utvidet perspektivet for norskopplæringen og krever utvidet kompetanse hos alle norsklærere. Skolen har også behov for norsklærere med minoritetsspråklig erfaring. Noen mål i denne rammeplanen i norsk kan gis som tilbud til studenter med annet morsmål enn norsk og som ikke skal ta eksamen i begge målformer. De kursiverte delene av planen gjelder som tillegg for denne studentgruppa. Planen skiller seg fra den vanlige norskplanen ved *fordypning*: at studentene går dypere inn i flerspråklige temaer, og ved *forsterkning*: at studentene legger større vekt på muntlig og skriftlig kommunikasjon og fagspråkforståelse.

I arbeidet med fagplanen må den enkelte institusjon organisere norskfaget med flerspråklig profil, slik at den blir tilpasset kompetansen og behovet til den enkelte student. For å gi plass til de nye emnene skal det i fagplanen markeres hvilke emner og arbeidsoppgaver som går ut eller blir redusert for studenter som følger denne varianten av norskstudiet. Studenter som følger denne planen, får den samme formelle kompetansen i norsk som de som følger den ordinære norskplanen, men har bare én skriftlig målform.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- kjenne sentrale tekstanalytiske begreper og særtrekk ved ulike skjønnlitterære og sakpregede sjangrer i ulike medier og være i stand til å bruke denne kunnskapen i analyse og tolkning av tekster uttrykt i tale, skrift og bilde
- kunne analysere og tolke et bredt utvalg av tekster i ulike sjangrer, på bokmål og nynorsk og fra andre språkområder, blant annet fra samisk
- *kunne reflektere rundt teksttolkning i et flerkulturelt perspektiv, både i lærerutdanningen og som lærere i flerkulturelle elevgrupper*

- ha innsikt i hvordan språket er bygd opp, hvordan språket varierer, og hvordan det blir brukt i ulike situasjoner, blant annet i flerspråklige miljøer, og kunne bruke slik innsikt i analyse av språk og språkbruk
- *ha kjennskap til den norske språksituasjonen, med særlig vekt på retter knyttet til minoritetsspråklige grupper og enkeltpersoner*
- være stø i å bruke norsk skriftlig i begge målformer (*gjelder ikke studenter med fritak*) og kunne skape gode, sammenhengende framstillinger i varierte muntlige og skriftlige kommunikasjonsituasjoner
- kunne drøfte mål, innhold og ulike tilnæringsmåter i norskopplæringen, også for elever fra språklege minoriteter, og kjenne den historiske utviklingen av norskfaget, norsk som andrespråk og *morsmålsfaget for elever fra språklige minoriteter*
- kjenne til teorier om det å være flerspråklig og kunne se norsk i et sammenliknende perspektiv
- ha kunnskap om forholdet mellom tale og skrift og om muntlig og skriftlig språkutvikling og kunne bruke denne kunnskapen i analyse blant annet av elevtekster, *også i et tospråklig perspektiv*
- ha innsikt i teorier om lese- og skriveprosessen, *også for elever som har et annet morsmål enn norsk*

Å være lærer i norsk

Studentene skal

- *kunne arbeide med norsk som opplæringspråk og fagspråk i flerspråklige elevgrupper*
- kunne stimulere leselyst på ulike alderstrinn, med tanke på kjønn, interesser og kulturell bakgrunn
- kunne legge til rette for at elever utvikler gode lese- og skrivestrategier og utforsker språk og tekster i ulike medier og stimulere til allsidig bruk av muntlig språk og til utvikling av lese- og skriveglede
- kunne arbeide systematisk med varierte opplæringsstrategier innenfor forberedende, grunnleggende og videreutviklende lese- og skriveopplæring, kjenne til hvordan en kan forebygge lese- og skrivevansker, og hvordan en kan hjelpe dem som trenger ekstra støtte
- kunne ta i bruk IKT og ulike typer læremidler i norskfaget
- kunne tilpasse norskopplæringen til elever med ulike behov, blant annet elever som er tospråklige eller har norsk som andrespråk
- kunne analysere og vurdere verdien av ulike prøveformer, deriblant kartleggingsprøver, *også i forhold til elever som har et annet morsmål enn norsk*

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- *kunne kommunisere trygt muntlig og skriftlig i møte med elever og foreldre/foresatte og andre som har ansvar for barns oppvekst*
- kunne reflektere over og gjøre rede for norskfaget som estetisk fag og språkfag *og et fag for identitetsdanning og for opplæring i det å tilhøre et flerkulturelt Norge*
- kunne samarbeide med kollegaer og andre om utvikling av veilednings- og vurderingsmåter
- kunne legge til rette for samarbeid om varierte norskfaglige mål i tverrfaglige og flerfaglige tema- og prosjektarbeider og i kunstneriske framstillinger

Vurdering i norsk

Språksituasjonen i Norge forutsetter at lærere kan bruke begge de norske målformene. Studentene skal prøves i skriftlig bokmål og nynorsk.

Institusjonen kan gi fritak fra prøving i en av målformene i norsk for studenter som har samisk, kvensk, norsk tegnspråk eller et annet minoritetsspråk som morsmål, og som ikke har vurdering i begge de norske målformene fra videregående opplæring. Det samme gjelder for utenlandske studenter som ikke har videregående opplæring fra Norge. Fritaket skal føres på vitnemålet.

3.6 Engelsk

Formål og egenart

Norge er et lite språksamfunn, og gode språkkunnskaper er viktig for mellommenneskelig kontakt og kulturelt samkvem over landegrensene. Engelskspråklig kompetanse er derfor avgjørende for å ta del i det internasjonale samfunnet, og det blir stilt store krav til lærerens fagkunnskap og til læreren som språkmodell i et samfunn der kommunikasjonen mer og mer foregår på engelsk.

Gjennom studiearbeidet skal studentene utvikle kunnskaper og holdninger som er tjenlige for å undervise i engelsk i grunnskolen. Studentene skal utvikle god personlig språkferdighet og kunnskap om engelsk. Studiearbeidet i engelsk skal gi innsikt i engelskspråklige kulturer og dermed fremme respekt, toleranse og forståelse for både egen kultur og andre kulturer. Arbeidet med de faglige emnene skal gjennom hele studiet ha sammenheng med skolefaget engelsk etter det gjeldende læreplanverket. Bruk av IKT og andre medier er viktig i engelskfaget, både for å få informasjon fra engelsktalende kulturer, i produksjonen av undervisningsmaterieell, og i den aktive bruken av språket.

Målområde

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- kunne bruke språket sikkert og funksjonelt muntlig og skriftlig, slik at de kan være gode modeller for elevene
- ha kunnskap om normer for korrekt språkbruk i engelsk og kunne gjøre rede for hvordan språket er bygd opp
- kunne forklare hvordan språket blir brukt i ulike situasjoner
- ha erfaring med utviklingsarbeid som grunnlag for å initiere faglige endringsprosesser
- ha kunnskap om engelskspråklig litteratur og kultur og kunne analysere, vurdere og velge ut skjønnlitterære verk for bruk i opplæringen
- kjenne til aktuelle temaer innenfor kultur og samfunnsliv i engelskspråklige land og kunne legge slike temaer til rette for læring
- kunne gjøre rede for engelsk som verdensspråk i historisk og samtidig perspektiv

Å være lærer i engelsk

Studentene skal

- kunne legge til rette for et trygt læringsmiljø, der elevene utvikler språglede og praktisk språkferdighet gjennom variert bruk av språket i reelle kommunikasjonssituasjoner
- kunne planlegge, grunngi, gjennomføre og vurdere opplæring i engelsk etter intensjonene i læreplanen for grunnskolen
- kunne velge ut og legge til rette for variert pedagogisk bruk av tekster som fanger interesse hos både gutter og jenter – og som er tilpasset de forutsetningene barna har
- kunne bruke et utvalg av rim, regler, sanger, sangleker, eventyr og skjønnlitterære tekster for barn og unge fra engelskspråklige kulturer

- kunne analysere oppbygningen av tekster i ulike sjangrer og bruke slike analyser i undervisningen
- ha erfaring i å bruke og vurdere IKT og andre medier i undervisningen

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne analysere, vurdere og reflektere over egen læring og se egen læring i sammenheng med elevenes læring i faget
- kunne skape forståelse for hvor viktig det er å få kunnskap om fremmedspråk og andre kulturer
- kunne formidle hvordan faget kan være med i tverrfaglige og flerfaglige prosjekter
- kunne utvikle evnen til å skape tekster på engelsk i en prosess mellom læreren og elevene

3.7 Heimkunnskap

Formål og egenart

Kunnskap og bevissthet om kosthold, ernæring, forbruk og økonomi er viktig for å fungere godt i samfunnet. En oppgave for faget heimkunnskap er å ta vare på og utvikle den kompetansen gutter og jenter trenger i sitt dagligliv og i sitt framtidige arbeidsliv. Et av fagets siktemål er å bidra til en helsefremmende og forebyggende livsstil blant barn og unge.

Formålet med faget i allmennlærerutdanningen er å utvikle kompetanse for opplæring i heimkunnskap etter det gjeldende læreplanverket for grunnskolen. For å nå dette målet skal studentene tilegne seg solide ferdigheter og innsikt i matkultur, kosthold og ernæring, forbruk, økonomi, samhandling og livsstil. I studiet skal de utvikle kunnskap om fagets helsefremmende dimensjon og erfare de mulighetene det har som kultur- og miljøbærer i et flerkulturelt samfunn. Gjennom fagdidaktisk arbeid skal de utvikle evne til å vurdere, velge ut og legge til rette for læringsaktiviteter. Erfaring med ulike pedagogiske tilnæringsmåter skal forberede studentene på en lærerrolle som fremmer elevenes dagliglivskompetanse og interesse for faget.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- kjenne til fagets historie, idégrunnlag, innhold og metoder
- ha kunnskap om norsk ernæringspolitikk og om råvarer og matprodukter som er i samsvar med en bærekraftig utvikling, og de skal kunne anvende denne kunnskapen i opplæringen i grunnskolen
- kjenne til barns oppvekstvilkår i dag, familiestrukturer, familiens rolle i et moderne samfunn og betydningen av samarbeid mellom skole og hjem
- ha kunnskap om hygiene og rengjøring
- kjenne årsaker til rusatferd blant barn og unge
- kunne iverksette helsefremmende arbeid blant barn og unge
- ha kunnskap om bærekraftig forbruk og viktige lover og forskrifter som gjelder forbrukernes rettigheter og plikter

Å være lærer i heimkunnskap

Studentene skal

- kunne planlegge, organisere, gjennomføre, vurdere og kritisk analysere praktiske aktiviteter som dekker kosthold, ernæring, matkultur og matvarehygiene
- kunne praktisere og gi opplæring i prinsipper for god hygiene i et helse-, økonomi- og miljøperspektiv
- kunne lage tradisjonelle og moderne retter fra norsk, samisk og andre lands matkultur
- ha kunnskap om og kunne gjenkjenne tegn på spiseforstyrrelser
- kunne planlegge og gjennomføre faglige opplegg for å redusere bruken av tobakk og rusmidler blant barn og unge

- ha erfaring med utviklingsarbeid som grunnlag for faglige endringsprosesser
- kunne planlegge, organisere, gjennomføre, vurdere og kritisk analysere praktiske faglige og tverrfaglige aktiviteter, der vareundersøkelser, reklame, kommersiell påvirkning, innkjøp, pris, kvalitet, sikkerhet, miljø og disponible midler ses i sammenheng

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne analysere og reflektere over egen læring og se den i sammenheng med elevenes læring i faget
- kunne analysere og reflektere over fagets helsefremmende og forebyggende oppgaver i dagens og framtidens samfunn
- kunne gjøre bruk av utviklingsarbeid som grunnlag for faglige endringsprosesser
- kunne sette faget inn i en flerfaglig og tverrfaglig sammenheng

3.8 Kroppsøving

Formål og egenart

Å delta i ulike former for fysisk aktivitet har vært og er en viktig del av norsk kultur. I grunnskolen skal faget kroppsøving legge til rette for fysisk mestring, utfoldelse og kreativitet, der en tar hensyn til kjønn, kulturell bakgrunn og behovet for tilpasset opplæring. For faget kroppsøving i allmennlærerutdanningen er det viktig å holde oppe og utvikle denne delen av samfunnslivet. Kroppsøving har sin egenart i fysisk aktivitet gjennom ulike former for lek, dans, idrett og friluftsliv. Faget skal være en viktig bidragsyter når det gjelder å bygge opp under og videreutvikle elevenes behov og interesse for fysisk aktivitet og for egen helse.

Kroppsøving skal særlig kvalifisere studentene for å legge til rette elevenes læring, slik at faget blir en positiv opplevelse for alle og er tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger. Det er også et mål for faget å stimulere til varige aktivitetsvaner hos studentene.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap og ferdighet

Studentene skal

- ha kunnskap om sentrale faglige emner og sammenhenger mellom emner som er relevante i kroppsøvfingsfaget i grunnskolen
- ha kunnskap om fagets historiske utvikling og om fagets rolle i samfunnet
- ha kunnskap om barn og unges fysiske vekst og sansemotoriske utvikling og om lek som fysisk fenomen
- kunne analysere fysiske aktiviteter ut fra et estetisk og kultursosiologisk perspektiv
- kunne se sammenhengen mellom fysisk aktivitet og helse

Å være lærer i fysisk fostring

Studentene skal

- kunne planlegge, legge til rette, gjennomføre, evaluere og kritisk analysere lek, dans, idrett og friluftsliv med barn og unge
- kunne utarbeide og begrunne planer for bevegelsesaktivitet og trening, sett i forhold til kroppsideal, kosthold, spisevegring, kunstig stimulerende midler og livsstil
- beherske et bredt utvalg av motoriske aktiviteter, sangleker og bevegelsesleker og et utvalg idretter og danser som er aktuelle for grunnskolen
- kunne legge til rette for tilpasset trening og opplæring for jenter og gutter, for elever fra ulike kulturer og for elever med ulike fysiske og psykiske forutsetninger
- kunne utarbeide lokale planer som knytter fagets innhold til grunnskolefagets målområder, til tverrfaglig arbeid og til lokalmiljøet
- kunne svømme og kunne gi svømmeopplæring, førstehjelp og livberging

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne se sammenhenger mellom teoretisk og praktisk opplæring i faget

- kunne skape forståelse for fysisk aktivitet som en del av norsk kultur
- kunne reflektere over og formidle fagets historie, mål, innhold, arbeidsmåter og vurderingsformer og kunne se kroppsøving som et yrkeskvalifiserende fag
- kunne vise hvordan faget kan bidra i tverrfaglige og flerfaglige prosjekter og aktivitetsdager på skolen og i nærmiljøet
- kunne delta i faglig utviklingsarbeid i kroppsøving og vise evne til undring, refleksjon og kreativitet innenfor faget

3.9 Kunst og håndverk

Formål og egenart

Samfunnet trenger mennesker med kompetanse i visuell kommunikasjon og evne til nyskaping. Kunst og formkultur er avgjørende når mennesker og nasjoner skal utvikle identitet og forstå seg selv og andre i et historisk og kulturelt mangfold. Kunst og håndverk er forankret i menneskets skapende arbeid i kunst, arkitektur, design, håndverk, kunsthåndverk, duodji (samisk kunsthåndverk) og folkelige uttrykksformer. I grunnskolen skal arbeid med faget gi elevene kunnskaper og ferdigheter innenfor praktisk skapende virksomhet, et aktivt forhold til kunst og formkultur og skjerpet oppmerksomhet overfor estetiske kvaliteter i omgivelsene. Opplæringen i kunst og håndverk skal fremme sentrale verdier i skolen, med vekt på samarbeid, likestilling mellom kjønn og kulturer og en bærekraftig miljø- og ressursforvaltning.

Kunst og håndverk er et estetisk fag, et kunst- og kulturfag, et erkjennelses- og danningsfag og et uttrykks- og kommunikasjonsfag. Faget gir allsidige muligheter til personlig vekst og utvikling. Studentene skal tilegne seg allsidig faglig og didaktisk kompetanse for arbeid med faget i grunnskolen etter det gjeldende læreplanverket. Praktisk skapende arbeid utgjør hovedtyngden i faget. Teoretiske kunnskaper og referanser er viktig når en skal utvikle faglig og didaktisk refleksjonsevne. Målet er at studentene skal lære å skape et miljø som stimulerer til både opplevelse, utfoldelse og refleksjon.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- ha kunnskap om kunst og formkultur og om fagets innhold og metoder
- ha kunnskap om fagets lærings- og erkjennelsesformer, knyttet til estetisk og praktisk skapende virksomhet
- kunne bruke ulike materialer, redskaper og teknikker i skapende arbeid med to- og tredimensjonale uttrykksformer og se faglige valg i et miljø- og ressursperspektiv
- kunne bruke og vurdere IKT som verktøy og virkemiddel i skapende arbeid
- kunne foreta hensiktsmessige materialvalg, organisere verksteder og vedlikeholde aktuelle verktøy for undervisning
- ha erfaring med faglig utviklingsarbeid

Å være lærer i kunst og håndverk

Studentene skal

- kunne bruke teoretiske kunnskaper og praktisk erfaring i planlegging og gjennomføring av opplæring i kunst og håndverk
- kunne veilede og vurdere elever med ulik bakgrunn i utviklingen av visuell kompetanse og i arbeidet med materielle uttrykksformer
- kunne bruke allsidige opplevelser og inntrykk som impuls for veiledning og tilrettelegging av elevenes skapende arbeid

- kunne bruke fagets virkemidler i praktisk opplæring innenfor hovedområdene bildekunst, skulptur og bruksform
- kunne stimulere elevene til å bruke opplevelser og inntrykk som impulser for praktisk skapende arbeid

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne utvikle, visualisere, vurdere og dokumentere egen skapende prosess fra idé til ferdig form eller produkt
- kunne ivareta den estetiske dimensjonen i tverrfaglige tema- og prosjektarbeider i skolen
- kunne initiere faglig samarbeid og bruke kunst og håndverk både som regifag og som støttefag i tverrfaglige tema- og prosjektarbeider
- ha ferdigheter i allsidig formidling av kunst og formkultur

3.10 Musikk

Formål og egenart

I alle kulturer vi kjenner til, har musikk en sentral plass. Lytting til og skaping av musikk er en kilde til glede og til opplevelse av mening, identitet og kulturelt fellesskap. Musikkfaget i grunnskolen skal gi alle barn og unge anledning til å oppleve og ta del i musikk som kunstnerisk uttrykk, samfunnsuttrykk og samværsform.

Gjennom arbeidet med musikk i lærerutdanningen skal studentene tilegne seg faglig og didaktisk kompetanse for arbeid med musikk i grunnskolen. De må ha kjennskap til den musikalske kulturarven, til musikk som samfunnsfenomen og musikk som pedagogisk redskap. De skal også tilegne seg et grunnlag for videre faglig vekst og for å kunne ta aktiv del i kultur- og skoleutvikling. Arbeidet med faget må omfatte de aktivitets- og erkjennelsesformene vi finner i musikkfaget i det gjeldende læreplanverket for grunnskolen.

Målområde

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap og ferdighet

Studentene skal

- ha kunnskap om musikk fra ulike tider og i ulike kulturer og kjenne historien til musikkfaget
- utvikle egen kompetanse i sang og ha et variert repertoar av sanger
- kunne bruke varierte klasseromsinstrumenter og tekniske og elektroniske hjelpemidler
- kunne leke og danse og kjenne et utvalg tradisjonelle og moderne leker og danser fra vår egen og fra andre kulturer
- kunne improvisere, komponere, framføre og vurdere dans til ulike typer musikk
- kunne arrangere og legge til rette musikalsk materiale

Å være lærer i musikk

Studentene skal

- kunne planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning i musikk og dans i samsvar med læreplanverket for grunnskolen
- kunne lede samspill og akkompagnere unison og flerstemt sang
- kunne stimulere barn til aktiv lytting til musikk innenfor ulike sjangrer og historiske epoker, til samisk musikk og joik og til musikken til minoritetskulturer i Norge
- kunne veilede barn i komponeringsaktiviteter
- kunne legge til rette for musikalsk utvikling hos barn og unge med ulike forutsetninger, med ulik bakgrunn og av begge kjønn
- kunne bruke musikk og dans i ulike former for tverrfaglig samarbeid og i tema- og prosjektarbeider

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne analysere og diskutere musikk med barn og foreldre/foresatte

- kunne reflektere over sammenhengen mellom mål og innhold i musikkfaget og kunne grunnngi innhold og arbeidsmåter i faget overfor grupper som lærere samarbeider med
- kunne analysere og vurdere egen læring og se den i sammenheng med elevenes læring
- kunne ta del i faglig utviklingsarbeid i musikk

3.11 Natur- og miljøfag

Formål og egenart

Naturvitenskap og teknologiske nyvinninger har vært en grunnleggende forutsetning for utviklingen av vår sivilisasjon. Vi står i dag overfor samfunnsmessige utfordringer der innsikt i naturfagene vil være avgjørende både i nasjonal og global sammenheng. Forvaltningen av natur, miljø og ressurser er avhengig av kunnskap og diskusjon, og naturvitenskapelige vurderinger må ses i forhold til etiske verdier og idealer. Natur- og miljøfaget skal også legge grunnlag for å se naturvitenskapens verdensbilde som et kulturprodukt, der observasjoner, eksperimenter og diskusjoner gradvis endrer vår erkjennelse.

Natur- og miljøfaget skal gi et grunnlag for å forstå våre naturgitte og teknologiske omgivelser. Faget henter innhold og metoder fra basisfagene biologi, fysikk, kjemi, geofag og teknologi. Studentene skal arbeide med utvalgte områder fra disse fagene. Både innhold og arbeidsmetoder skal forankres i grunnskolefaget natur- og miljøfag. Gjennom erfaring med varierte arbeidsformer og didaktisk refleksjon skal studentene forberedes på en lærerrolle som fremmer elevenes aktivitet, undring, engasjement, interesse for og glede av faget.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- ha kunnskaper innenfor relevante emner i de fagene som danner grunnlaget for natur- og miljøfag
- ha kunnskaper om og ferdigheter i å undersøke fysiske, kjemiske, biologiske og geofaglige forhold i laboratoriet og ute i naturen
- kjenne til fagdidaktisk forskning, blant annet om elevers hverdagsforestillinger og deres holdning til og interesse for faget
- forstå sammenhenger i naturen, problemer knyttet til ressursutnyttning og fenomener i naturen og i dagliglivet rundt oss
- ha kunnskap om teknologiens betydning for samfunnet og hvilke følger teknologien har for miljøet
- ha kunnskap om kropp og helse

Å være lærer i natur- og miljøfag

Studentene skal

- være i stand til å planlegge, legge til rette, gjennomføre, evaluere og kritisk analysere opplæring i natur- og miljøfag og tverrfaglig organisert opplæring
- kunne anvende naturfaglige kunnskaper og arbeids- og tenkemåter til å identifisere, arbeide med og vurdere spørsmål i elevenes dagligliv
- kunne legge til rette for læring ute i naturen og gi elevene varierte naturopplevelser
- kjenne til og kunne vurdere ulike arbeidsmåter, eksperimentelt utstyr og IKT
- kunne legge til rette for utviklingen av naturfaglige begreper hos elever av begge kjønn og med ulik sosial og kulturell bakgrunn

- ha et faglig grunnlag for å utarbeide lokale planer som knytter fagets innhold til grunnskolens målområder, skolens øvrige virksomhet og til lokalmiljøet
- kunne bruke og vurdere reglene for sikkerhet i undervisningen, gi førstehjelp og kunne dokumentere ferdigheter i brannslukking

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne bruke faget både som regifag og som støttefag i tverrfaglig og flerfaglige temaer og prosjekter
- kunne reflektere over hvordan de selv kan utvikle en lærerrolle som fremmer interessen for faglig utvikling hos elever av begge kjønn og med ulik sosial og kulturell bakgrunn
- kunne legge til rette for diskusjon omkring etiske utfordringer knyttet til naturfag generelt og til spesielle undervisningsopplegg, for eksempel om seksualopplysning eller rusforebyggende arbeid

3.12 Samfunnsfag

Formål og egenart

Samfunnsfag skal legge grunnlag for en bred forståelse av samspillet mellom mennesker, grupper og samfunn i ulike tidsepoker og i ulike deler av verden. Faget skal fremme et aktivt engasjement for demokrati, menneskerettigheter og internasjonal solidaritet. I faget skal det legges vekt på bærekraftig utvikling, likestilling, toleranse og respekt for ulike kulturer. Reflektert, kritisk og begrunnet holdningsdanning er derfor en viktig oppgave for en lærer i samfunnsfag.

Studentene skal arbeide med utvalgte geografiske områder, historiske perioder og aktuelle samfunnsområder. Det skal legges vekt på at de valgte studieemnene blir belyst ut fra ulike faglige perspektiver, og at det brukes varierte kilder og metoder. Arbeidet med studieemnene skal knyttes opp mot samfunnsfaget i grunnskolen og det gjeldende læreplanverket. Gjennom ulike tilnæringsmåter til undervisning og didaktisk refleksjon skal studentene utvikle en lærerrolle som fremmer elevenes samfunnsbevissthet, interesse for og glede av faget.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- kjenne til egenarten ved fagene geografi, historie og samfunnskunnskap og tverrfaglige utfordringer i samfunnsfagene
- forstå samspillet mellom naturgrunnlag, ressursutnyttning, næringsstruktur, bosettingsmønster, levekår og forbruk
- kunne forstå hendelser og forhold i samtiden i lys av maktforhold og menneskers handlinger og valg i nær og fjern fortid
- ha innsikt i sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske samfunnsforhold og hvordan sosialisering og ulike former for påvirkning skjer i dagens samfunn
- kunne bruke og kritisk vurdere ulike arbeidsmåter og kildebruk gjennom arbeid med IKT og massemedier

Å være lærer i samfunnsfag

Studentene skal

- kunne legge til rette for opplæring om samfunnsforhold i et flerkulturelt og globalt perspektiv, med vekt på menneskerettigheter og demokratiske prinsipper
- kunne veilede elevene om deres retter og plikter i samfunnet generelt og i forhold til forbruk, offentlig tjenesteyting og markedet spesielt
- kunne legge til rette for undersøkende og problemorienterte arbeidsmåter, for å utvikle elevenes evne til å se sammenhenger og mulige løsninger
- kunne skape et inkluderende miljø og legge til rette for tilpasset opplæring for elevgrupper med ulike forutsetninger, også elever med behov for spesialundervisning

- ha innsikt i konfliktløsning, slik at de kan fremme elevenes ferdigheter i å håndtere konflikter i skolehverdagen og i samfunnslivet
- ha erfaring med utviklingsarbeid som grunnlag for å initiere og delta i fagdidaktiske endringsprosesser
- ha innsikt i forholdet mellom opplæring og arbeidsliv og hvordan entreprenørskap kan inspirere til lokalt utviklingsarbeid

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne se sammenhenger mellom den teoretiske og den praktiske delen av opplæringen og mellom sin egen og elevenes læring
- kunne gjøre rede for skolens forpliktelse til å gi opplæring i demokratiske prinsipper og holdninger
- kunne reflektere over hvordan de selv kan utvikle en lærerrolle som fremmer elevenes samfunnsengasjement og muligheter for å påvirke utviklingen
- kunne bruke faget både som regifag og som støttefag i tverrfaglige og flerfaglige tema- og prosjektarbeider

3.13 Drama og rytmikk for døve

Formål og egenart

Faget bygger på dramatiske og rytmiske arbeids- og uttrykksformer som formidler stemninger, tanker og følelser ved det å være menneske. For hørende mennesker har disse aktivitetene ofte vært forbundet med musikk, sang og dans. Faget drama og rytmikk for døve skal gi døve og tunghørte studenter anledning til en alternativ opplæring innenfor det estetiske området. Bevegelsen og rytmen kan videreføres gjennom dette faget og gi glede ved å utvikle og bruke skapende evner i kreativ virksomhet, gjennom tegnspråk, lek, bevegelse og dans. Faget består av fire hovedemner: rytmikk, drama, kreativt tegnspråk og kulturforståelse. Dette faget er døve elevers alternativ til musikkfaget.

Studentene skal tilegne seg faglig og didaktisk kompetanse for arbeid med drama og rytmikk for døve i grunnskolen, i samsvar med det gjeldende læreplanverket. Studiet skal bidra til å bevisstgjøre studentene om det spesifikke ved døvekulturen, samtidig som de skal kunne se det allmenne og overførbare ved bruk av drama og rytmikk. I tillegg skal de lære noe om den delen av kulturen i samfunnet som er basert på hørsel. Sammen med fagene norsk tegnspråk og norsk for døve skal drama og rytmikk for døve være med på å bevisstgjøre studentene om den estetiske dimensjonen i språket. Studiet skal også gi studentene kunnskap om og innsikt i de døves kulturhistorie nasjonalt og internasjonalt.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- ha kunnskap om rytmebegrepet, rytmetegn og noter og hvordan rytmen kommer til uttrykk i bevegelse, lek og dans
- ha kunnskap om dramatiske grunnelementer, virkemidler og valg, slik de kan komme til uttrykk i lek, improvisasjon og dramatisk formidling
- ha kjennskap til teorier om kreativt tegnspråk, form og virkemidler
- ha kjennskap til kulturbegrepet og hvordan det kommer fram i døves kultur, hørendes kultur og andre lands kulturer

Å være lærer i drama og rytmikk for døve

Studentene skal

- kunne planlegge, begrunne, gjennomføre og vurdere opplæring i drama og rytmikk etter intensjonene i læreplanen for grunnskolen
- kunne velge ut og legge til rette for variert pedagogisk bruk av dramatiske grunnelementer
- kunne bruke faget i tverrfaglige og flerfaglige prosjekter
- kunne legge til rette for et trygt læringsmiljø, der elevene bruker skapende evner gjennom tegnspråk, lek, bevegelse og dans
- kunne legge til rette for estetiske opplevelser i skolen

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne reflektere over andres skapende uttrykk innenfor rytme og drama
- ha innsikt i hvordan ulike former for kreativ bruk av tegnspråk kan gi inspirasjon til egen produksjon, og kunne bruke denne innsikten i sammenheng med elevenes læring i faget
- kunne bruke rytme og drama i egen skapende virksomhet og i formidling til andre
- kunne reflektere over den estetiske dimensjonen i språket

3.14 Engelsk for døve

Formål og egenart

Engelsk tilpasset døve og sterkt tunghørte barns behov er et nytt fag i norsk skole. Norske døve lever i et samfunn der stadig mer informasjon formidles skriftlig, ikke bare på norsk, men også på fremmede språk, i hovedsak engelsk. Engelsk er også skriftspråket til det internasjonale døvesamfunnet. For at døve barn skal ha adgang til et muntlig språk allerede fra første klasse, er British Sign Language (BSL) innført som muntlig språk i faget engelsk for døve.

At døve får mulighet til å tilegne seg ferdigheter og innsikt i engelsk språk og engelskspråklige kulturytringer, både gjennom skriftspråk og tegnspråk, er vesentlig for likeverdig og aktiv deltakelse i samfunnet.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- ha kjennskap til teorier om kreativt tegnspråk, form og virkemidler
- kunne gjøre rede for kulturbegrepet og hvordan det kommer fram i døves kultur, hørendes kultur og andre lands kulturer, med særlig vekt på engelskspråklig kultur
- ha gode praktiske språkferdigheter, primært i engelsk, men også i BSL, slik at de kan kommunisere lett med engelskspråklige døve og hørende og være gode språkmodeller for elevene
- kjenne til tekster som elevene vil møte, og kunne bruke forskjellige tekstsjangrer
- ha kunnskap om og forståelse for prinsippene i en kommunikativ språkmetodikk, der møtet med autentiske tekster og utstrakt bruk av språkene står sentralt
- være bevisst på karakteristiske trekk i språkene og ha kunnskaper om syntaks, grammatiske strategier og ulike tekstsjangrer

Å være lærer i engelsk for døve

Studentene skal

- kunne anvende sine ferdigheter og kunnskaper i praktisk planlegging og tilrettelegging av undervisning i engelsk for døve og tunghørte elever i tråd med læreplanen for grunnskolen
- kunne planlegge, gjennomføre og vurdere ulike rytmiske og dramatiske aktiviteter og arbeide systematisk med disse aktivitetene i ulike sammenhenger
- kunne planlegge, gjennomføre og vurdere undervisningsopplegg om kulturbegrepet i faget
- kunne legge til rette for estetiske opplevelser i klassen, på skolen og i nærmiljøet
- kunne samarbeide med tegnspråkfaget om bruk av den estetiske dimensjon i språket
- være i stand til å lede elever i tekstsaking

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne reflektere og drøfte egen undervisning, undervisningsmetoder og læremidler, slik at de kan bidra til videreutvikling av faget i skolen
- delta i tverrfaglig og flerfaglig arbeid, der engelsk for døve kan være regifag

3.15 Norsk for døve

Formål og egenart

Døve lever i to kulturer, og faget norsk for døve er et bindeledd mellom disse kulturene. Gjennom utdanningen skal faget bidra til at døve blir funksjonelt tospråklige og tokulturelle. Sikker lese- og skriveferdighet og kjennskap til norsk kultur og samfunnsliv har stor betydning for døves muligheter til å delta aktivt i det norske samfunnet. Gjennom faget norsk for døve skal studentene styrke sine tospråklige kunnskaper og sin tokulturelle identitet og utvikle respekt for andres kultur og verdier. De skal utvikle innsikt i språkutvikling og språkbruk hos døve barn og unge gjennom å se fagene norsk og norsk tegnspråk i sammenheng. Norsk for døve er et nytt fag i læreplanen for grunnskolen, og gjennom utdanningen skal studentene tilegne seg handlings- og endringskompetanse for arbeidet med faget i skolen.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- ha innsikt i språkets oppbygning og bruk i ulike situasjoner, for å kunne analysere språk og språkbruk både muntlig og skriftlig
- ha kunnskap om viktige tekstanalysebegreper og kjennetegn for ulike sjangrer og kunne kaste lys over forholdet mellom tekst, medium og kommunikasjonssituasjon
- ha kunnskap om døve barns tidlige skriftspråkutvikling gjennom lek og opplæring i lese- og skriveferdigheter og se språkutviklingen i sammenheng med bruken av norsk tegnspråk
- ha innsikt i teorier om lese- og skriveprosesser og forskjeller mellom døve jenter og gutters lesing
- kunne vurdere ulike typer pedagogisk materiell og arbeidsmåter i norskfaget for døve
- kunne se sammenheng mellom fagene norsk og norsk tegnspråk
- kunne bruke norsk språk skriftlig for å øke egen språklig kompetanse og egen tekstkompetanse

Å være lærer i norsk for døve

Studentene skal

- kunne rettlede og stimulere elever til tekstsaking både skriftlig og på tegnspråk
- kunne vurdere og formidle tekster fra barnelitteraturen, bildebøker og andre medietekster fra barnekulturen før og nå, også slik den kommer til uttrykk hos døve barn
- kunne bruke og reflektere over dramatiske uttrykksformer og metoder fra faget drama og rytmikk for døve, for å skape, tolke og formidle tekster
- kunne rettlede elever i å bruke ulike skriftlige og visuelle medier til å kommunisere og utfolde seg i skapende aktiviteter

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne drøfte mål, innhold og ulike tilnæringsmåter i arbeidet med språkstimulering og språkopplæring
- kunne reflektere over forholdet mellom muntlig språk og skriftspråk
- kunne gjøre rede for barns språkutvikling generelt og de spesielle språklige utfordringene som er knyttet til utvikling av begreper og ordforråd hos døve barn
- kunne formidle tegnspråk som minoritetsspråk i et hørende fellesskap

3.16 Norsk tegnspråk

Formål og egenart

Norsk tegnspråk er et visuelt språk, der kommunikasjonen skjer via synet, mens talespråket går via hørselen. Tegnpråket har en egen struktur og er det språket som døve bruker seg imellom. Døve mennesker tilhører en språklig minoritetsgruppe og kan derfor sammenliknes med andre språklige minoriteter.

Norsk tegnspråk skal fremme en flerkulturell forståelse og praksis og bidra til at døve og tunghørte blir funksjonelt tospråklige og tokulturelle. Fagene norsk tegnspråk og norsk skal til sammen gi elevene grunnlag for en kognitiv, sosial og emosjonell utvikling i samsvar med den enkeltes evner og forutsetninger, slik at de kan delta aktivt i det norske samfunnet og samtidig få mulighet til å utvikle sin kulturelle egenart. Siden norsk tegnspråk har en kort tradisjon innenfor høyere utdanning, skal studiet gi rom for eksperimentering og utforskning. Samiske døve studenter må få kjennskap til det samiske håndalfabetet, for å utvikle tegnspråket i forhold til kulturbetingede samiske ord som ikke finnes i norsk tegnspråk.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- ha innsikt i hvordan et språk er bygd opp, hvordan språk varierer, hvordan de brukes i ulike situasjoner, og hvordan kultur gjenspeiles i språklige uttrykk, og de skal kunne bruke denne innsikten i analyse av språk og språkbruk
- kunne analysere, tolke og formidle tegnspråktekster i ulike sjangrer, der tekstarbeidet skal omfatte estetiske, etiske, historiske og didaktiske dimensjoner
- ha innsikt i døves kultur og historie, for å styrke forståelsen og respekten for egen og andres kultur og verdier
- kjenne de døves stilling som språklig minoritet i samfunnet og utvikle flerkulturell forståelse og praksis
- ha kjennskap til teorier om flerspråklighet og med utgangspunkt i tekstarbeid utvikle bevissthet og god kunnskap om grammatiske og tekstlingvistiske strategier
- kunne delta i utviklingen av faget gjennom at de selv utvikler og prøver ut metoder, læremidler og ulike former for IKT i fagundervisningen og i praksis

Å være lærer i norsk tegnspråk

Studentene skal

- kunne tilpasse tegnspråkopplæring til elever med ulike behov og forutsetninger, blant annet barn med en annen språklig og kulturell bakgrunn
- kunne legge til rette for elevenes utforskning av språk og tekst i ulike medier og sjangrer
- ha innsikt i hvordan språk og begreper utvikles hos barn, og kunne arbeide systematisk med grunnleggende begrepsopplæring i samarbeid med fagene norsk for døve og matematikk

- ha faglig, språklig og didaktisk kompetanse for tilrettelegging av læring og vurdering av læremidler i faget norsk tegnspråk, i samsvar med læreplanverket for grunnskolen
- kunne bruke ulike veilednings- og vurderingsmåter, arbeide kreativt og kritisk med bruk av IKT i tegnspråkfaget og legge til rette for arbeid med varierte tegnspråkfaglige mål i tema- og prosjektarbeider

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- ha evne til å skape gode, sammenhengende framstillinger i varierte kommunikasjonssituasjoner
- ha en reflektert, utforskende holdning, som gir grunnlag for videreutvikling av faget
- kunne formidle faget norsk tegnspråk som kunnskapsfelt både i en døv og en hørende kultur

3.17 Samisk

Formål og egenart

Norge har tre samiske språkgrupper: sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk. Situasjonen for det samiske språket er forskjellig fra norsk, både som skolefag og med hensyn til språkets samfunnsmessige stilling. Det er store forskjeller mellom språkgruppene innbyrdes, og variasjonene innenfor de ulike språkområdene er også betydelige. Det må en ta hensyn til på alle nivåer. En særlig utfordring er språksituasjonen i områder der samisk nylig er blitt et skolefag, og der språket blir lite brukt i offentlig sammenheng utenfor skolen.

Samisk i lærerutdanningen er organisert både som morsmålsfag og fremmedspråk. Den overordnede målsettingen for utdanningen er å forberede studentene slik at de kan fungere som lærere i og på samisk i grunnskolen, i tråd med gjeldende læreplaner. Gjennom lærerutdanningen skal studentene styrke sine egne kunnskaper i språket både praktisk og teoretisk, slik at de kan undervise i faget og bruke samisk på skolen – med utgangspunkt i at samisk både er et identitetsfag, opplevelsesfag, dannelsesfag, kulturfag, ferdighetsfag, redskapsfag og kommunikasjonsfag. Studentene skal lære og få øving i å arbeide med samisk i alle fag i grunnskolen. Utdanningen skal oppmuntre til kreativitet, og studentene skal øves i å møte både faglige og andre utfordringer som kan oppstå i forbindelse med opplæring i og på samisk.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- kunne bruke samisk som muntlig og skriftlig kommunikasjonsspråk og undervisningsspråk i alle fag i grunnskolen og være gode forbilder i sin egen muntlige språkbruk og som aktive brukere av samisk skriftspråk
- kunne gjøre rede for hovedtrekkene i talespråket og skriftspråket
- ha systematisk kunnskap om samisk språk og språkets formelle sider på lyd-, ord- og setningsnivå og kunne vurdere tekster
- ha kunnskap om ulike typer og sjangrer av samisk litteratur, slik at de kan vurdere, velge ut og bruke litteratur og høvelige tekster i undervisningen og gjøre rede for hovedtrekkene i litteraturen
- ha oversikt over hovedtrekkene i samisk språkhistorie, slik at de kjenner bakgrunnen for språklige variasjoner, utvikler språklig toleranse og lærer seg å verdsette språket som kulturarv
- kjenne til grunnprinsippene for forsøks- og utviklingsarbeid, med særlig vekt på utvikling av læremidler
- ha kunnskap om og forståelse for det samiske språkets status og rolle i samfunnet og innenfor ulike samfunnssektorer og kjenne til ulike sider ved flerspråklighet
- ha kunnskap om språkopplæringsmetoder i forhold til hovedlinjene i barns språkutvikling

Å være lærer i samisk

Studentene skal

- kunne planlegge, tilpasse, gjennomføre og vurdere språkopplæring, temabasert opplæring og prosjektarbeid på grunnlag av fagdidaktisk analyse
- ha kunnskap om arbeidsmetoder innenfor språkrøkt og formålet med språkrøkt, slik at de kan bidra til språklig utviklingsarbeid i de ulike fagene

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne vurdere og formidle sammenhengen mellom teoriopplæring og den praktiske opplæringen og mellom sin egen og elevenes læring innenfor samisk
- kunne bruke ulike faglige presentasjonsmetoder og ta i bruk og kritisk vurdere informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- kunne delta i tverrfaglig og flerfaglig samarbeid

3.18 Duodji

Formål og egenart

Duodji er et fag der studentene kan ha forskjellig nivå ved starten av studiet, blant annet avhengig av om de har hatt faget i den videregående skolen. Studiet må føre fram til et nivå som gjør at studentene blir faglig kvalifisert til å arbeide i grunnskolen. Variasjoner og likheter i duodji i de ulike geografiske områdene og studentenes kulturbakgrunn skal ses på som en ressurs i studentenes duodjiutvikling.

Faget omfatter duodji som fag i grunnskolen, studiefagets forhold til duodji, duodjiutøvelse i samfunnet før og nå og studentens egenutvikling. I grunnskolen legges det vekt på elevenes identitets- og kulturforståelse både under innsamling og bearbeiding av naturmaterialer og i praktisk duodjiutøvelse. Derfor må studiet legge vekt på didaktiske valg i undervisningen i grunnskolen. Duodjiutøvelse og didaktisk refleksjon må utgjøre en helhet i studiet. Studentene skal lære hvordan duodji har endret seg fra tidligere tider til vår tid, hvordan forholdet er mellom ulike retninger innenfor duodji og kunst, og hvordan retningene har påvirket hverandre gjensidig. Praktisk duodjiutøvelse skal danne grunnlaget for studentenes forståelse og erfaring og må derfor utgjøre den største delen av studiet.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- ha kunnskap om formål, innhold, historie og begrunnelse for faget
- kunne samle inn materialer i naturen og bearbeide disse materialene
- kunne bruke grunnleggende arbeidsteknikker og høvelige redskaper
- være motivert for å styrke sin interesse for og dyktighet i duodji og bruke alle sider ved seg selv i egen skapende utvikling
- kunne bruke duodji-terminologi i beskrivelsen av materialer og arbeidsprosesser
- ha kunnskaper innenfor duodji- og kunsthistorie
- kunne bruke IKT som verktøy og virkemiddel i sitt arbeid med duodji

Å være lærer i duodji

Studentene skal

- kunne stimulere, veilede og vurdere elevene i deres duodjiutvikling
- kunne fremme interesse for og dyktighet i duodji for å styrke elevenes personlige samiske identitet
- kunne planlegge og gjennomføre undervisning i duodji
- kunne tilpasse sine duodjiferdigheter til undervisning på grunnskolens nivå

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- ha en kritisk holdning til fagets utvikling som fag i den norske og den samiske skolen
- kunne bruke duodji-terminologi i analyse og formidling av ferdige produkter

- kunne dokumentere egen skapende prosess
- kunne formidle faget i et kollegialt fellesskap, slik at faget kan delta i tverrfaglige og flerfaglige temaarbeider og prosjekter
- kunne bruke duodji som et personlig og kollektivt kommunikasjonsmiddel
- kunne vurdere og formidle sammenhengen mellom teoriopplæringen, den praktiske opplæringen og mellom egen og elevenes læring innenfor duodji

FORSKRIFT TIL RAMMEPLAN FOR ALLMENNLÆRERUTDANNINGEN

Fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet 3. april 2003 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler § 46 nr. 4.

§ 1. *Organisering og innhold*

Allmennlærerutdanning er en fireårig yrkesutdanning (240 studiepoeng). Utdanningen omfatter en obligatorisk del på 120 studiepoeng og en valgbar del på 120 studiepoeng.

Utdanningens obligatoriske del består av

pedagogikk	30 studiepoeng
kristendoms-, religions- og livssynskunnskap	20 studiepoeng
matematikk	30 studiepoeng
norsk	30 studiepoeng
grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring	10 studiepoeng
praksisopplæring som en integrert del av studieenheter	20–22 uker

Utdanningens valgbare del består av

valg mellom skolerrelevante fag	120 studiepoeng*
---------------------------------	------------------

Avhengig av de fagvalg som er gjort i de tre første årene og universitetenes og høyskolenes tilbud og opptaksreglement til masterstudiet, kan det fjerde året innpasses som en del av et masterstudium.

* Disse skal omfatte minst 60 studiepoeng i fag som tilsvarer fag i grunnskolen. Fagene kan være påbygging av fag i obligatorisk del eller nye fag med minst 30 studiepoengs omfang og skal omfatte fagdidaktikk og til vanlig praksisopplæring. Inntil 60 studiepoeng kan være andre skoler relevante studier av ulikt omfang. Institusjonen avgjør om studiene er relevante for arbeid i grunnskolen.

§ 2. *Fastsetting av fagplan*

Bestemmelser om faglig innhold, praksisopplæring, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger utover det som følger av rammeplanen, fastsettes av høyskolens styre og tas inn i en fagplan.

§ 3. *Praksisopplæring*

- Utdanningen må omfatte veiledet praksisopplæring i 20–22 uker som en integrert del av de ulike studieenheter. Institusjonen fastsetter lengden på hver praksisperiode.
- Studenten skal få en formell vurdering etter hver praksisperiode uttrykt med karakteren bestått/ikke bestått. Dersom studenten ikke består en praksisperiode, kan samme periode bare gjennomføres én gang til. Etter avsluttet praksis gis det en avsluttende vurdering uttrykt med karakteren bestått/ikke bestått.

§ 4. *Skikkethetsvurdering*

Høgskolen skal vurdere om en student er skikket for læreryrket, jf. universitets- og høgskoleloven § 42b og forskrift gitt av departementet.

§ 5. Eksamensbestemmelser

Eksamen organiseres og gjennomføres etter den eksamensforskrift som er fastsatt av høgskolen. I faget norsk skal studentene prøves i begge målformer.

§ 6. Vitnemål

Det utstedes et vitnemål for fireårig allmennlærerutdanning. Dette skal omfatte alle studieenheter som inngår i studiet, og påføres de karakterer som er oppnådd. På vitnemålet skal det framgå at i fireårig allmennlærerutdanning inngår en treårig bachelorgrad.

§ 7. Fritak fra eksamen eller prøve

Eksamen eller prøve som ikke er basert på rammeplan for allmennlærerutdanning, kan gi grunnlag for fritak, jf. § 49 i universitets- og høgskoleloven. Utdanning som skal gi grunnlag for fritak i den obligatoriske delen, må i hovedtrekk samsvare med rammeplanen for tilsvarende studieenhet i allmennlærerutdanningen, inkludert fagdidaktikk.

Utdanning som skal gi grunnlag for fritak i den valgfrie delen, må enten være skolefag eller fag som har relevans for arbeid som lærer i grunnskolen, jf. § 1, og skal til vanlig omfatte fagdidaktikk. Dersom tidligere utdanning av fag tilsvarende grunnskolens fag ikke omfatter fagdidaktikk, kan institusjonen gi fritak under forutsetning av at studenten kan dokumentere didaktisk kunnskap i faget. Institusjonen kan også gi fritak for inntil 3 uker av samlet tid til praksisopplæring ved innpassing av tidligere studier og for studieenheter som blir tatt i utlandet.

Det kan gis fritak fra prøve i en av målformene i norsk for studenter som har samisk, kvensk, norsk tegnspråk eller et annet minoritetsspråk som morsmål og som ikke har vurdering i begge norske målformer fra videregående opplæring. Det samme gjelder for utenlandske studenter som ikke har videregående opplæring fra Norge. Fritaket føres på vitnemålet.

§ 8. Ikrafttredelse og overgangsregler

Denne forskriften trer i kraft 1. august 2003. For studenter som startet studiet før høsten 2003, gjelder tidligere rammeplan med tilhørende forskrift.